

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การใช้นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้วเป็นสื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสู่การเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบึงกริม จังหวัดสระแก้ว มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรของโรงเรียนบึงกริม พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

- 1.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
- 1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. การอ่านจับใจความ
  - 2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอ่านจับใจความ
  - 2.2 ความหมายของการอ่านจับใจความ
  - 2.3 ความสำคัญของการอ่านจับใจความ
  - 2.4 ประโยชน์ของการอ่านจับใจความ
  - 2.5 หลักการอ่านจับใจความ และวิธีการอ่านจับใจความ
    - 2.5.1 หลักการอ่านจับใจความ
    - 2.5.2 วิธีการอ่านจับใจความ
  - 2.6 ลำดับขั้นของการอ่านจับใจความ และกระบวนการอ่านจับใจความ
  - 2.7 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ และรูปแบบการอ่านจับใจความ
    - 2.7.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ
    - 2.7.2 รูปแบบการอ่านจับใจความ
  - 2.8 การประเมินผลการอ่านจับใจความ
3. การเขียนเชิงสร้างสรรค์
  - 3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
  - 3.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
  - 3.3 การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
  - 3.4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์

- 3.5 ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 3.6 ประโยชน์ของการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 3.7 องค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 3.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 3.9 หลักการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 3.10 การส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 3.11 การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 3.12 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 3.13 ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านจับใจความกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์
- 4. นิทานพื้นบ้าน
  - 4.1 ความหมายของนิทานพื้นบ้าน
  - 4.2 ความสำคัญของนิทานพื้นบ้าน
  - 4.3 ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน
  - 4.4 ประเภทของนิทานพื้นบ้าน
  - 4.5 นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้ว
  - 4.6 ความสนใจในการอ่านนิทานพื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
  - 4.7 การใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสู่การเขียนเชิงสร้างสรรค์
  - 4.8 ความยากง่ายของนิทานพื้นบ้าน
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ
  - 5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์
  - 5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านกับการเขียน
  - 5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อพัฒนาการอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์

1. หลักสูตรของโรงเรียนป๋ากิม พุทธศักราช 2552 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2552) เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ซึ่งการพัฒนานักเรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้นักเรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

การพัฒนานักเรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (โรงเรียนป๋ากิม 2552) สาระที่ 1 คือ การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ตัวชี้วัด ม.1/2 คือ จับใจความจากเรื่องที่อ่าน สาระการเรียนรู้แกนกลาง คือ การอ่าน จับใจความจากสื่อต่างๆ ได้แก่ นิทาน งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ งานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจเชิงสร้างสรรค์ ส่วน สาระที่ 2 คือ การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ตัวชี้วัด ม.1/4 คือ เขียนเรื่องเชิงสร้างสรรค์ ม.1/6 เขียนเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับสาระจากสื่อที่ได้รับ สาระการเรียนรู้แกนกลาง คือ การเขียนเชิงสร้างสรรค์จากสื่อต่างๆ จะช่วยให้นักเรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 2 ประการ ประการแรก คือ สมรรถนะความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม ประการที่สอง คือ สมรรถนะที่เป็นความสามารถในการคิด ได้แก่ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหา

ความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อ แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่ การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป หลักสูตรโรงเรียนปทุม ปุทศักราช 2552 (โรงเรียนปทุม 2552) กำหนดไว้ดังนี้

1. คุณภาพผู้เรียน เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การอ่าน คือ อ่านออกเสียงบท ร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมาย โดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่ตนอ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับ เรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด พังความคิด ข้อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจัย อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้ง ประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน ส่วน การเขียน คือ เขียนสื่อสารด้วย ลายมือที่อ่านง่าย ชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับภาษา เขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำ ชัดเจนเหมาะสม เขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น เขียนเรื่องตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ เขียนวิเคราะห์ วิจัย และแสดงความรู้ ความคิดหรือข้อโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เขียนรายงานการศึกษา ค้นคว้าและเขียนโครงการ

2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ได้แก่ สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้ กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมี นิสัยรักการอ่าน และสาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียน เรียงความ ข้อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงาน การศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปทุม สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ตัวชี้วัด ม.1/2 จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน ม.1/3 ระบุเหตุ และผล และข้อเท็จจริงกับข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ม.1/8 วิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับจากการอ่านงานเขียน อย่างหลากหลายส่วน สาระการเรียนรู้แกนกลาง ได้แก่ การอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ เช่น เรื่อง เล่าจากประสบการณ์นิทาน วรรณคดี งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ งานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจ เชิงสร้างสรรค์ ในสาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ตัวชี้วัด ม.1/2 เขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำ ถูกต้อง ชัดเจน เหมาะสม และสละสลวย ม.1/3 เขียนบรรยายประสบการณ์โดยระบุสาระสำคัญและ รายละเอียดสนับสนุน ม.1/4 เขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ ม.1/6 เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ

สาระจากสื่อที่ได้รับ ม.1/9 มีมารยาทในการเขียน ส่วนสาระการเรียนรู้แกนกลาง ได้แก่ การเขียนสื่อสาร การเขียนแนะนำสถานที่สำคัญ การบรรยายประสบการณ์ การเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ การเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระจากสื่อต่างๆ เช่น หนังสืออ่านนอกเวลา นิทานพื้นบ้าน บทความ ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน เหตุการณ์สำคัญต่างๆ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2552: 63, 65)

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสาระการอ่าน เป็นการอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ ได้แก่ เรื่องเล่าจากประสบการณ์ นิทาน วรรณคดีและวรรณกรรม งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ งานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจเชิงสร้างสรรค์ ในส่วนสาระการเขียน ได้ให้ความหมายตามอภิธานศัพท์ไว้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการเขียนโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ และจินตนาการในการเขียน เช่น การเขียนเรียงความ นิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย และบทร้อยกรอง การเขียนเชิงสร้างสรรค์นักเรียนจะต้องมีความคิดดี มีจินตนาการดี มีคลังคำอย่างหลากหลาย สามารถนำคำมาใช้ในการเขียนต้องใช้เทคนิคการเขียน และใช้ถ้อยคำอย่างสละสลวย รวมทั้งใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการเขียน โดยการสร้างสรรค์ คือ การรู้จักเลือกความรู้ ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมมาเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ ความคิดใหม่ หรือสิ่งแปลกใหม่ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการแสดงออกทางภาษาที่ใช้ภาษาจัดเกล้าให้ไพเราะ งดงาม เหมาะสม ถูกต้องตามเนื้อหาที่เขียน

2. การอ่านจับใจความ

การวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการอ่านจับใจความ ดังนี้

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอ่านจับใจความ

การอ่านกับการจับใจความมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด หากไม่มีการจับใจความในเรื่องที่อ่านแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นการอ่าน เป็นเพียงการเคลื่อนสายตาผ่านคำที่เป็นสัญลักษณ์เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการอ่านในใจหรือการอ่านออกเสียงต้องสามารถจับใจความได้ ดังนั้น ผู้อ่านควรรู้ความหมายของใจความและวิธีค้นหาใจความสำคัญ โดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของการอ่านจับใจความ คือ การเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ถูกต้อง แต่มีกระบวนการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ นั่นคือ กระบวนการคิด นักจิตวิทยาการอ่านกล่าวถึงความคิดที่เกิดจากการอ่านควรเป็นไปตามระดับขั้น ได้แก่ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ซึ่งได้สรุปการอ่านจับใจความโดยเน้นการพัฒนาตามระดับขั้นของความคิดไว้ว่า การสอนต้องวางพื้นฐานให้นักเรียนมีทักษะการอ่าน โดยให้สามารถจับใจความจากสื่อที่อ่านได้มากที่สุด การอ่านจะเกิดขึ้นได้ต้องผ่านกระบวนการสอง

ขั้น ขั้นแรกคือ การรับสารผ่านทางสายตาขั้นต่อมาคือ สมองจับใจความเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง รวมทั้งผู้อ่านต้องรู้จักความหมายของคำที่อ่านและรู้จักส่วนประกอบของคำที่อ่านด้วย ส่วนทักษะการอ่านจับใจความจะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ดังนั้น การคิดจะเริ่มจากระดับต้นไปสู่ระดับสูง การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความจึงควรสอนเรียงตามลำดับขั้นของการคิด (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ 2550: 84)

การอ่านจับใจความเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด การจับใจความเรื่องที่อ่านเป็นการคิดในระดับต้น คือ รู้-จำ และเข้าใจ การอ่านจับใจความจำเป็นต้องฝึกฝนโดยอ่านอย่างสม่ำเสมอทุกวันเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การคิดระดับกลางและระดับสูง และในขั้นต่อไปก็เป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ซึ่งต้องใช้การอ่านจับใจความเป็นพื้นฐาน

2.2 ความหมายของการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความเป็นการอ่านเพื่อค้นหาประเด็นสำคัญของเรื่อง อันเป็นแก่นของการอ่าน ซึ่งหมายถึง แนวคิดของเรื่อง การอ่านจับใจความอย่างสม่ำเสมอนอกจากจะช่วยพัฒนา ระดับการคิดขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูงแล้ว ยังสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อีกด้วย การอ่านจับใจความเป็นสิ่งจำเป็นมากในการอ่าน เมื่ออ่านแล้วจับใจความสำคัญได้ จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวที่ผู้เขียนเสนอไว้ ดังที่ กรมวิชาการ (2546: 188) ให้ความหมายของการอ่านจับใจความไว้ว่า เป็นการอ่านที่มุ่งค้นหาสาระของเรื่องหรือของหนังสือแต่ละเล่มที่เป็นส่วนใจความสำคัญ และส่วนขยายใจความสำคัญของเรื่อง วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549: 120) ได้กล่าวว่า การอ่านจับใจความ หมายถึง การแปลความหมายของอักษรออกมาเป็นความคิด ซึ่งไม่ได้พูดออกมาเป็นเสียงและนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ ภิภาวรรณ ไกรคุ้ม (2552: 25) ได้กล่าวถึง การอ่านจับใจความไว้ว่า การอ่านจับใจความ คือ การอ่านที่มุ่งค้นหาสาระของเรื่องหรือของหนังสือแต่ละเล่มที่เป็นส่วนใจความสำคัญและส่วนขยายใจความสำคัญของเรื่อง พิสมัย กองธรรม (2552: 46) ได้สรุปการอ่านจับใจความ หมายถึง การที่ผู้อ่านแปลความหมาย ตีความ ขยายความ ทำความเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่าน จุดมุ่งหมายของผู้เขียน จับใจความสำคัญและแนวคิดด้วยกระบวนการคิด วิเคราะห์ และนำความรู้ความคิดที่ได้จากการอ่าน ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนั้น สุกัญญา วันชนะ (2553: 22) ได้กล่าวถึงความหมายการอ่านจับใจความว่า เป็นการอ่านเพื่อเก็บสาระสำคัญ เนื้อเรื่องที่สำคัญ มุ่งค้นหาสาระและแนวคิดของเรื่องที่อ่าน

จากคำกล่าวทั้งหมดสรุปได้ว่า การอ่านจับใจความ หมายถึง กระบวนการที่ผู้อ่านสามารถเก็บเนื้อหาสาระและแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้ รวมทั้งเข้าใจจุดมุ่งหมายและเนื้อเรื่องของข้อความที่อ่าน

2.3 ความสำคัญของการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความนอกจากจะเป็นทักษะของการแสวงหาความรู้แล้ว นักการศึกษายังได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความไว้ดังนี้ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2547: 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความไว้ว่า มีความสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้ใฝ่ใจศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ นอกจากนั้น ยังเป็นเครื่องมือสำหรับให้ผู้อ่านได้มาซึ่งความรู้แล้ว ยังช่วยให้จิตใจมีความสุขและความเพลิดเพลินอีกด้วย บุคคลที่มีชีวิตผ่านพ้นวัยเรียนในโรงเรียนไปแล้ว ถ้ามีนิสัยรักการอ่านหนังสือ ก็จะเป็นผู้ที่มีความรู้ทันสมัย ไม่ล้าหลัง ฉะนั้น นักเรียนควรได้รับการชี้แจงให้เข้าใจ การอ่านจับใจความ คือ การได้รับทราบความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน และได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่ต้องการทราบ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญาของนักเรียนเอง ด้วยเหตุนี้ ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่อบรมให้นักเรียนมีเจตคติและมินิสัยที่ดีในการอ่านหนังสือและให้รู้จักค้นคว้าศึกษาด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตของนักเรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ปานรวี ยงยุทธวิชัย (2548: 33) กล่าวว่า การอ่านจับใจความก่อให้เกิดการคิด การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีวิสัยทัศน์ ทำให้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2552: 137) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความสรุปได้ว่า ในยุคข้อมูลข่าวสาร การอ่านจับใจความได้เพิ่มบทบาทความสำคัญมากขึ้น สำหรับนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นช่วงชั้นที่นักเรียนต้องแสวงหาความรู้เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับสูง นักเรียนต้องใช้การอ่านเป็นเครื่องมือหาความรู้ แต่การที่จะให้เกิดผลดีก็ต้องได้รับการฝึกฝนให้มีความสามารถค้นหาคำสำคัญและประโยคสำคัญจากสารที่อ่าน อีกทั้งยังสามารถบอกใจความและแนวคิดได้ถูกต้อง

สรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญยิ่งต่อสังคมปัจจุบัน เพราะการอ่านนอกจากจะเป็นการแสวงหาความรู้จากทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนแล้ว ก็ยังช่วยให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถทำให้อ่านเกิดการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพ และการดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

2.4 ประโยชน์ของการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เพราะในชีวิตประจำวันของนักเรียนต้องอ่านเป็นจำนวนมาก หากว่านักเรียนอ่านได้รวดเร็วและจับใจความสำคัญได้ก็จะช่วยให้นักเรียนอ่านได้มาก ทำให้มีความรู้มาก สามารถทำงานตามที่ครูมอบหมายได้อย่างรวดเร็ว การอ่านจับใจความเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการอ่านหนังสือทุกประเภทและยังเป็นพื้นฐานในการอ่าน เพื่อแสดงความคิดเห็น เพื่อตีความ เพื่อตอบคำถามหรือเพื่อพิจารณาอีกด้วย ผู้มีความสามารถในการการอ่านจับใจความสำคัญจะช่วยใน

การอ่านหนังสือได้รวดเร็ว การอ่านจับใจความจำเป็นต้องฝึกฝนอยู่เสมอ ไม่ว่าจะอ่านเรื่องอะไร หรืออยู่ในระดับใดก็ตาม เพราะถ้าไม่สามารถจับใจความสำคัญได้ก็จะไม่ได้ประโยชน์จากการอ่านเท่าที่ควร การแสวงหาความรู้และเมื่อจบไปแล้วก็ต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังที่ ปทุมกาญจน์ ศรีสุวรรณ (2549: 15) กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านจับใจความสรุปได้ว่า มีประโยชน์ต่อนักเรียนในการเพิ่มพูนสติปัญญา มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ มีความคิดกว้างไกล สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้า พัฒนาคุณภาพชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2547: 8) ได้กล่าวสรุปประโยชน์ของการอ่านไว้ว่า ให้ประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านความรู้ ความคิด ความเพียรและความอดทนยังสามารถนำความรู้จากการอ่านไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้ก้าวหน้า ลักษณะ แสงขาว (2553: 69) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านจับใจความว่า ทำให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำ จับประเด็นสำคัญ แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ มีความเข้าใจสรุปความได้ นำความรู้ที่ได้จากการอ่านจับใจความไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์และใช้การอ่านจับใจความเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการอ่านและการเขียน นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน รู้จักแสวงหาความรู้และความบันเทิงด้วยตนเองได้ และมีนิสัยรักการอ่าน

จากข้อความที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอ่านจับใจความมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ นักเรียนเข้าใจสิ่งที่อ่าน นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้และมีความจำเป็นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

2.5 หลักการอ่านจับใจความและวิธีการอ่านจับใจความ

2.5.1 หลักการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ในการอ่านคือ อ่านเรื่องราวทั้งหมดให้เข้าใจ จับใจความสำคัญของแต่ละตอนแล้วตั้งคำถามสั้นๆ ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร แล้วสรุปใจความสำคัญของทุกๆ ตอน และขยายความในคำตอบเมื่อต้องการรายละเอียด ส่วนการอ่านจับใจความจะให้ได้ผลนั้น นักเรียนต้องมีความรู้พื้นฐานในการอ่าน ต้องเข้าใจความหมายของคำ ต้องมีสมาธิในการอ่าน มีสุขภาพกายและจิตใจดี และต้องมีการฝึกฝนอยู่เสมอ ดังที่ กรมวิชาการ (2546: 189) กล่าวว่า การอ่านจับใจความให้บรรลุวัตถุประสงค์ต้องตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านให้ชัดเจน สำรวจส่วนประกอบของหนังสืออย่างคร่าวๆ เช่น ชื่อเรื่อง คำชี้แจงการใช้หนังสือ ภาคผนวก ทำความเข้าใจลักษณะของหนังสือ และใช้ประสบการณ์หรือภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่เคยอ่านมาประกอบเพื่อจะทำให้เกิดความเข้าใจและจับใจความเรื่องที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2547) ได้ให้หลักการอ่านจับใจความไว้ว่า เป็นการอ่านโดยมุ่งแต่เนื้อเรื่อง ไม่ต้องพะวงกับการออกเสียง โดยครูแนะให้ตั้ง

คำถาม ถามตัวเองจากเรื่องที่อ่านว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ที่ไหน และ อย่างไร การอ่านจับใจความให้ได้ผลดี ต้องทำความเข้าใจความหมายคำที่มีความหมายพิเศษ เพื่อไม่ให้มีปัญหาในการเข้าใจความหมายในขณะที่อ่านจับใจความ นักเรียนต้องรู้จุดมุ่งหมายในการอ่าน กำหนดเนื้อหาและเวลาที่ให้อ่านได้อย่างเหมาะสมกับระดับวัยและความสามารถ มีการสนทนาเกี่ยวกับเค้าโครงเรื่องที่จะอ่าน หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่จะให้อ่าน ควรมีกิจกรรมต่อเนื่องหลังจากการอ่าน เช่น ให้อธิบายคำถามหรือให้เขียนสรุปเรื่องราวเพื่อทดสอบความเข้าใจ

สรุปได้ว่า หลักการอ่านจับใจความ นักเรียนต้องรู้จุดมุ่งหมายในการอ่าน เนื้อหาที่อ่านต้องเหมาะสมกับวัยและความมีกิจกรรมหลังการอ่าน ประการสำคัญต้องพยายามจับใจความสำคัญของเรื่องให้ได้รู้แนวคิดของเรื่องว่าเป็นอย่างไร และต้องฝึกอ่านจับใจความอยู่เสมอๆ จะช่วยให้อ่านได้รวดเร็วขึ้น

2.5.2 วิธีการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความที่มีประสิทธิภาพนั้น นักเรียนจะต้องสามารถจับใจความได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ซึ่งจะต้องมีกลวิธีในการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้คือ ครั้งแรกให้อ่านผ่านๆ ไปก่อน เพื่อให้รู้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร จุดใดเป็นจุดสำคัญของเรื่อง ต่อไปจึงให้อ่านละเอียดทำความเข้าใจเนื้อเรื่องให้ชัดเจน แล้วตอบคำถามสั้นๆ ทดสอบความเข้าใจ และสุดท้ายจึงเรียบเรียงใจความสำคัญของเนื้อเรื่องด้วยตนเอง ส่วนเรื่องที่น่าสนใจให้นักเรียนฝึกอ่านจับใจความควรเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับระดับชั้นเรียนและความสามารถของนักเรียน ครูควรแนะนำให้นักเรียนรู้ว่ใจความสำคัญของเรื่องมักอยู่บรรทัดแรกๆ หรืออยู่ตอนสรุปท้ายเรื่อง ครูควรตั้งคำถามเป็นตอนๆ ให้นักเรียนอ่านข้อความเพื่อหาคำตอบ และฝึกให้เล่าเรื่องย่อ ฝึกให้สรุปความว่าในเรื่องกล่าวถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ทำไมและเกิดผลอย่างไร แล้วเขียนบันทึกไว้ การอ่านจับใจความต้องฝึกอย่างต่อเนื่อง ฝึกให้ถูกวิธีตั้งแต่ทำนอง การเคลื่อนสายตาจากจุดที่สายตาจับตัวหนังสือต่อไปเรื่อยๆ พยายามลดการมองย้อนกลับ ศึกษาคำศัพท์เพิ่มขึ้น หัดจับประเด็นสำคัญที่อ่าน มีการบันทึกผลการอ่านทุกครั้ง สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2547: 81) ได้นำเสนอวิธีการอ่านในใจเพื่อจับใจความไว้ดังนี้ วิธีอ่านปกติ ใช้ค้นหาข้อมูลและตอบคำถาม วิธีอ่านสำรวจ เพื่อค้นหาคำสำคัญหรือหัวข้อที่จะนำไปใช้ประโยชน์ วิธีอ่านละเอียด เพื่อตรวจสอบรายละเอียดของเรื่องในทุกประเด็น วิธีอ่านเร็วเป็นการอ่านที่ต้องการปริมาณมากใช้เวลาน้อย และวิธีอ่านคร่าวๆ เป็นการอ่านเพื่อทบทวนยืนยันความถูกต้อง แวกคา (Vacca 2008: 652-658) ได้อธิบายกลวิธีพิเศษเพื่อการอ่านจับใจความคือ สแคฟโฟลด์เพื่อการอ่านเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจในการอ่านจับใจความจนบรรลุเป้าหมาย ดังนี้ ขั้นนำ เป็นขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียน กลวิธีการเรียน ขั้นก่อนเรียน เป็นขั้นสร้างปฏิสัมพันธ์ที่กระหว่างผู้สอนกับนักเรียน ขั้น

อ่าน ให้นักเรียนอ่านสื่อที่แจกแล้วใช้เทคนิคคำถามตามลำดับขั้นการคิด จำ เข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ขั้นปฏิบัติงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลโดยหาข้อสรุปร่วมกัน ขั้นสุดท้าย คือขั้นหลังเรียน เป็นการวัดและประเมินผลจะช่วยให้ นักเรียนพัฒนาการอ่าน วิจารณ์ ไกรคุ้ม (2552: 29) เสนอวิธีการอ่านเพื่อวัดความสามารถในการจับใจความ ดังนี้ การตั้งคำถามแบบ เลือกตอบ ชักถามตั้งแต่ความจำ ความเข้าใจ ถึงการวิเคราะห์เรื่องที่อ่าน ทั้งนี้ต้องเหมาะกับวัยและ ความสามารถของนักเรียน การตั้งคำถามปลายเปิดให้เขียนตอบ การเขียนแผนภาพโครงเรื่องจาก การอ่าน การสร้างแผนผังความคิดจากการอ่าน การวาดภาพประกอบเรื่องที่อ่าน การตั้งคำถาม ตอบ คำถามจากเรื่องที่อ่าน และการเขียนเรื่องต่อจากการอ่าน การสรุปความคิด ข้อคิด

กล่าวโดยสรุป วิธีการอ่านจับใจความต้องเข้าใจความหมายคำศัพท์ เชื่อมโยงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่อ่าน ต้องอ่านเนื้อเรื่องอย่างละเอียดและทำความเข้าใจจนทราบความคิดหลักของเรื่อง การอ่านจับใจความต้องฝึกตั้งแต่เด็ก ครูต้องแนะนำให้ นักเรียนรู้จักกลวิธีในการอ่านจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านในแต่ละตอน รู้จักตอบคำถาม ตั้ง คำถาม การค้นหาศัพท์ การเรียงลำดับเหตุการณ์ และที่สำคัญต้องมีสมาธิในการอ่านและฝึกฝนอยู่ เสมอ จึงจะทำให้การอ่านจับใจความได้ผลดี

2.6 ลำดับขั้นของการอ่านจับใจความ และกระบวนการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความโดยยึดแนวทางการพัฒนาการคิดตามลำดับจากขั้นต้นสู่ขั้นกลาง และขั้นสูงนั้น กรมวิชาการ (2546: 189-190) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการอ่านในใจเพื่อจับใจความ ดังนี้

1. อ่านผ่านๆ โดยตลอด เพื่อให้รู้ว่าเรื่องที่อ่านว่าด้วยเรื่องอะไร จุดใดเป็น จุดสำคัญของเรื่อง
2. อ่านให้ละเอียดเพื่อทำความเข้าใจอย่างชัดเจน ไม่ควรหยุดอ่านระหว่างเรื่อง เพราะจะทำให้ความเข้าใจไม่ติดต่อกัน
3. อ่านซ้ำตอนที่ไมเข้าใจ และตรวจสอบความเข้าใจบางตอนให้แน่นอนถูกต้อง
4. เรียบเรียงใจความสำคัญของเรื่องด้วยตนเอง

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2547: 174-175) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการอ่านในใจเพื่อจับ ใจความ ดังนี้

1. ขั้นก่อนอ่าน เป็นขั้นนำก่อนเริ่มต้นเข้าสู่การอ่านจับใจความ ขั้นนี้นักเรียน จะต้องสร้างความรู้สึกลึกซึ้งที่จะอ่านสาร โดยกำหนดจุดประสงค์ของการอ่านเพื่อใช้เป็น แนวทางในการเลือกสารเพื่อการอ่านให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตำราพื้นฐานความรู้เดิม เกี่ยวกับประเภทของสารที่จะอ่าน พิจารณาชื่อเรื่องแล้วตั้งสมมติฐานเพื่อทำนายเหตุการณ์ในเรื่อง กำหนดทิศทางและลำดับขั้นของการอ่านในใจเพื่อจับใจความ

2. ขั้นอ่าน เป็นการปฏิบัติตนเพื่อการอ่านจับใจความโดยอ่านชื่อเรื่องเป็นลำดับแรก แล้วพยายามทำความเข้าใจความหมายของชื่อเรื่อง อ่านแต่ละย่อหน้าของเรื่องอย่างรอบคอบ เพื่อค้นหาคำกลุ่มคำ และประโยคสำคัญที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับชื่อเรื่องแล้วจดบันทึกไว้ อ่านทบทวนอีกครั้งตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อเป็นการทบทวนเรื่องราวทั้งหมด

3. ขั้นหลังอ่าน ทบทวนด้วยการเรียงลำดับเรื่องราวทั้งหมดแล้วสรุปเรื่องให้เหลือเฉพาะประเด็นสำคัญ ตอบคำถามตามลำดับขั้นของการอ่านจับใจความ ตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบ ถ้ามีข้อที่ผิดพลาดจากเรื่องที่อ่าน ให้อ่านเรื่องซ้ำเพื่อหาคำตอบ และถ้ามีข้อสงสัยควรอ่านเพิ่มเติมจากเอกสารอื่นเพื่อตอบข้อสงสัย

กระบวนการอ่านจับใจความมีคำสำคัญที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 คำ คือ คำว่า กระบวนการ กับ อ่านจับใจความ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้นิยามของกระบวนการ ไว้ว่า หมายถึง ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบไปสู่ผลอีกอย่างหนึ่ง ส่วนคำว่า อ่านจับใจความ หมายถึง อ่านเข้าใจความหมาย เมื่อนำทั้งสองคำมารวมกันจะหมายถึง ปรากฏการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้าใจความหมาย ดังที่ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2554: 95) ได้นำหลักการของ บี.เอส.บลูม (B.S. Bloom) ที่ แลปปี้ และฟลัด (Lapp and Flood, 1986: 87-92) มาทำการประยุกต์ใช้ในการฝึกอ่าน ซึ่งมีทั้งหมด 6 ขั้น แต่ละขั้นมีลำดับขั้นของการคิดที่แตกต่างกัน ขั้นที่ 1-3 เป็นการคิดขั้นเบื้องต้น สำหรับขั้นที่ 4-6 เป็นการคิดขั้นสูง ในแต่ละขั้นจะมีจุดมุ่งหมายของการคิดเรียงลำดับจากขั้นที่ 1-6 ดังนี้

ขั้นที่ 1 จำ เป็นขั้นเริ่มแรกของการอ่านที่สมองจะต้องจำเรื่องราวให้ได้ จำความหมายของคำ ให้คำจำกัดความของคำยาก จำชื่อตัวละครและเหตุการณ์สำคัญ

ขั้นที่ 2 เข้าใจ เป็นขั้นที่นักเรียนสามารถเล่าเรื่องที่อ่านด้วยคำพูดของตนเองได้ เข้าใจความคิด ถ้อยคำ ประโยคและข้อความที่ให้คิดสอนใจ สรุปเรื่องเป็นมโนทัศน์ โดยใช้คำพูดของตนเอง

ขั้นที่ 3 นำไปใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนควรมีการฝึกนำถ้อยคำ ประโยค และเหตุการณ์ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่ หรือนำไปใช้แก้ปัญหาในวิชาอื่นๆ

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ เป็นขั้นที่ให้นักเรียนแยกองค์ประกอบย่อยของแนวคิดที่ได้จากการอ่าน การรู้จักแยกความหมายของคำที่มีความหมายหลายอย่าง สามารถบอกได้ว่าองค์ประกอบใดมีความสัมพันธ์กัน หรือไม่เกี่ยวข้องกัน

ขั้นที่ 5 สังเคราะห์ เป็นขั้นที่ให้นักเรียนรู้จักตั้งสถานการณ์ที่คล้ายแนวคิดของเรื่อง รู้จักค้นหาลักษณะ โครงสร้างที่คล้ายคลึงกับเรื่องที่เคยอ่าน สุภาษิตหรือคำพังเพยที่มีความหมายเปรียบเทียบแล้วใกล้เคียงกัน อีกทั้งยังสามารถสรุปแนวคิดที่เหมือนกัน และต่างกันได้ด้วย

ขั้นที่ 6 ประเมินค่า เป็นขั้นสูงสุดของการคิด ที่ให้นักเรียนรู้จักตัดสินเรื่องที่อ่านว่าอะไรคือ ส่วนที่จริง และอะไรคือส่วนที่เป็นเท็จ พิจารณาและค้นหาคุณค่าที่ปรากฏในเรื่อง ได้แก่ ความรัก ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ และยรรวมไปถึงความเป็นเหตุเป็นผลด้วย

นอกจากนั้น นักวิชาการได้เสนอกระบวนการอ่านจับใจความ ไว้ดังนี้ บล็อก แกมเบรลล์ และ เพรสลีย์ (Block, Gambrell and Pressley 2002: 362) กล่าวว่าไว้ว่า การจับใจความเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่าน สาร และบริบท ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปในเชิงแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ผู้อ่านจะเชื่อมโยงใจความของสารสู่ความรู้เดิม ส่วนบริบทเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการจับใจความที่ได้ผล ดังนั้น การอ่านที่จะได้ผล จำเป็นต้องมีลำดับขั้นของการคิดตั้งแต่ต้นจนกระทั่งถึงขั้นสูงสุด สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2554: 5-23) ได้สรุปไว้ว่า การอ่านจับใจความเป็นกระบวนการซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่างทั้งที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเอง และปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ อันจะมีผลกระทบต่อนักเรียนซึ่งเป็นผู้อ่าน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ได้แก่ การทำงานของอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ส่วนปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ สังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมรอบตัวนักเรียน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์สูงสุดจากการอ่าน

จากลำดับขั้นของการอ่านจับใจความ จะเห็นได้ว่า กระบวนการอ่านจับใจความเป็นการอ่านที่เกี่ยวข้องกับลำดับขั้นของการคิด 6 ขั้น คือ จำ เข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ครูจึงควรฝึกให้นักเรียนได้ใช้ความคิดทั้ง 6 ขั้น เพื่อความสมบูรณ์ของการอ่านจับใจความ เริ่มต้นนักเรียนต้องอ่านชื่อเรื่อง พิจารณาคำหรือกลุ่มคำที่ปรากฏในชื่อเรื่อง เพื่อศึกษาความหมายของคำหรือกลุ่มคำนั้น แล้วตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากเรื่องที่อ่าน ตามด้วยอ่านเรื่องอย่างคร่าวๆ และเนื้อเรื่องอย่างละเอียดทีละย่อหน้าเพื่อหาคำ หรือกลุ่มคำสำคัญ แล้วสรุปประเด็นสำคัญในเรื่องเพื่อนำไปสู่การจับใจความสำคัญของเรื่อง และสามารถสรุปเรื่อง วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และประเมินค่าจากเรื่องที่อ่าน

2.7 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ และรูปแบบการอ่านจับใจความ

2.7.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ

ทฤษฎีเป็นหลักความจริงที่ได้รับการพิสูจน์แล้ว บางทฤษฎีได้นำมาใช้เป็นพื้นฐานที่นำมาใช้ในการสอนอ่านจับใจความเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2554) ได้รวบรวมทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอ่านไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike, 1913: 344) เน้นทางด้านสติปัญญา โดยกล่าวว่า ผู้มีสติปัญญาดี จะสามารถรับรู้และอ่านจับใจความได้ในเวลาอันรวดเร็ว ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีสติปัญญาไม่ดี จะใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น ดังนั้นการให้นักเรียนได้รับ

การฝึกฝนบ่อยๆ ก็เป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความได้ดี ซึ่งได้นำเสนอกฎ 3 ข้อ คือ

1.1 กฎแห่งความพร้อม นักเรียนที่มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจจะเรียนได้

1.2 กฎแห่งการฝึกหัด การได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

1.3 กฎแห่งผล เมื่อได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ผลการเรียนดี

2. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของ สกินเนอร์ และ กานเย (Skinner, Gagne, 2009 อ้างถึงใน ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต, 2555: 277-295) การให้สิ่งเร้าและการตอบสนอง การกระทำซ้ำๆ จนตอบสนองโดยอัตโนมัติ เน้นการเสริมแรง ดังนั้น การจัดหาเรื่อง ที่ตรงกับความสนใจก็จะเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยให้เกิดความต้องการที่จะอ่าน ผลที่ได้คือการตอบสนองที่ดีได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

2.1 การเตรียมการรับรู้ เป็นการทำให้เกิดความสนใจโดยการใช้สื่อต่างๆ การทำให้เกิดความคาดหวังโดยบอกเป้าหมายของสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และการนำข้อมูลออกมาจากความทรงจำระยะยาวโดยการให้นักเรียนได้ระลึกถึงสิ่งต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว

2.2 การเรียนรู้และการแสดงออก เป็นการเลือกการเรียนรู้ นำความรู้จากหน่วยความจำมาใช้ในการสนองตอบ และการเสริมแรงนักเรียนโดยเลือกเอาสิ่งเร้าที่สำคัญเข้ามา และแปลงสิ่งเร้าเข้าไปในโครงสร้างทางปัญญาเก็บไว้ในความทรงจำระยะยาว

2.3 การถ่ายโยงการเรียนรู้ โดยการใช้สัญญาณในการดึงเอาความรู้มาใช้ และการแผ่ขยายการเรียนรู้นำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม

3. ทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt, 2009: 240 อ้างถึงใน ประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต 2552) เน้นความสำคัญของการจัดเตรียม คือ กฎของการรับรู้ที่ประยุกต์เข้ามาสู่การสอนอ่าน ซึ่งแยกเป็นกฎ 3 ข้อ คือ

3.1 กฎของความคล้ายกัน การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ

3.2 กฎของความชอบ เป็นการเรียนรู้ในลักษณะของการหยั่งเห็น

3.3 กฎการต่อเนื่อง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนเห็นความสัมพันธ์ในลักษณะใหม่ๆ ของสิ่งต่างๆ

3.4 ทฤษฎีการติดต่อระหว่างผู้รับสารกับสาร ของ โกเมซ และ โกเมซ (Gomez & Gomez 2007: 224-228) ได้แนะนำหลักในการดำเนินงานโดยใช้ทฤษฎีการติดต่อระหว่างผู้รับสารกับสาร มาใช้ประโยชน์ในการอ่านดังนี้

3.4.1 ให้นักเรียนอ่านสำรวจเพื่อสังเกตคำศัพท์ที่ปรากฏในบทเรียน พิจารณาจากคำที่เป็นตัวหนา หรือคำที่ขีดเส้นใต้ นอกจากนั้นอาจเป็นคำที่อยู่ในเครื่องหมายคำพูด

3.4.2 อ่านปกติเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่อง และองค์ประกอบที่สำคัญ ของเรื่อง แล้วจึงให้นักเรียนเขียนบันทึกเพื่ออธิบายเนื้อหาในภาพรวม และเขียนคำศัพท์ลงในสมุดด้วย

3.4.3 อ่านละเอียดเพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งบันทึก เหตุการณ์สำคัญ รวมทั้งบันทึกความหมายของคำศัพท์ตามที่คาดเดา

3.4.4 อภิปรายเนื้อหาที่อ่านรวมทั้งคำศัพท์ที่คาดเดาความหมายไว้ เพื่อให้เข้าใจตรงกัน แล้วจึงอ่านเนื้อเรื่องให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

3.4.5 ย่อเรื่องให้เหลือเฉพาะใจความที่เป็นประเด็นสำคัญ เรื่องที่ย่อ แล้วให้แลกเปลี่ยนกันอ่านในกลุ่ม เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องก่อนที่จะนำไปเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความดังกล่าว คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ ของธอร์นไคค์ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ ทฤษฎีเกสตัลท์ และทฤษฎีการติดต่อระหว่าง ผู้รับสารกับสาร ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กฎแห่งความพร้อม กฎแห่ง การฝึกหัด กฎแห่งผล การให้สิ่งเร้าและการตอบสนอง การกระทำซ้ำๆ จนตอบสนองโดยอัตโนมัติ การเสริมแรง และทฤษฎีการติดต่อระหว่างผู้รับสารกับสาร มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาการอ่านจับใจความ

2.7.2 รูปแบบการอ่านจับใจความ

รูปแบบการอ่านจับใจความ หมายถึง ข้อความที่อธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการอ่านเพื่อจับใจความ การอ่านเรื่องราวต่างๆ จำเป็นที่ผู้อ่านจะต้องคำนึงถึงรูปแบบ การอ่านที่ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อให้การอ่านมีประสิทธิภาพ ปทุมกาญจน์ ศรีสุวรรณ 2549: 17) ได้นำรูปแบบของเกรย์ (Gray) และการอ่านตามทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เน้น ความรู้ความเข้าใจของโรเบิร์ต และลีนเกอร์ (Roberts & Leunger) กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการอ่านที่เน้นทักษะในการอ่าน ของเกรย์ (Gray, 1960: 9 อ้างถึง ใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ 2554: 5-7) การอ่านเกิดจากการทำงานที่เป็นกระบวนการโดยเริ่มจาก สายตารับรู้ตัวอักษรที่ปรากฏในสาร แล้วส่งให้สมองแปลความหมายของสัญลักษณ์ที่รับรู้ การแปล ความหมายเพื่อเข้าใจเรื่องราวเป็นการคิดที่อยู่ระดับเข้าใจ ส่วนการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดที่อยู่ใน ระดับสูงกว่าเข้าใจ จึงเป็นการเน้นทักษะการอ่านควบคู่กับการคิด

2. รูปแบบที่เน้นกระบวนการระหว่างผู้รับสารกับสาร ของ แฮร์ริส และ ฮอดเกส (Harris & Hodges, 1995: 259 อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ 2554: 2-18) มุ่งเน้น ความสำคัญของผู้รับสารกับสารที่อ่าน โดยใช้วิธีอ่านหลายวิธี ได้แก่ อ่านสำรวจ อ่านปกติ และอ่าน

ละเอียด การเชื่อมโยงคิดต่อกันซ้ำๆ จะช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจเนื้อหาดียิ่งขึ้น นักเรียนจะต้องมีแรงยั่วให้กระทำ ซึ่งเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจและกระบวนการด้านกลไกนำสิ่งเร้าเข้าสู่สมอง และการตีความเมื่อสิ่งเร้าเข้าสู่สมอง สิ่งเร้าในที่นี้คือ สารที่เป็นนิทานพื้นบ้านที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน เมื่อรับสารจากสิ่งเร้าก็จะมีกระบวนการการส่งสารด้วยการเขียน

3. รูปแบบที่เน้นการอ่านตามทฤษฎีทางจิตวิทยา ของ โรเบิร์ต และลินเกอร์ (Roberts & Leunger) เน้นที่พฤติกรรมความรู้ความเข้าใจและการพัฒนาการ สารที่อ่านมีความยากง่ายสอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียน โดยได้มีการปรับความยากง่ายให้ตรงกับระดับของนักเรียน คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การนำรูปแบบการอ่านดังกล่าวมาใช้ในการวิจัย คือ ในกิจกรรมการสอน ขั้นตอนการอ่าน ก่อนการอ่านเรื่อง นักเรียนต้องทำความเข้าใจความหมายของคำในชื่อเรื่อง และเนื้อเรื่องก่อนที่นักเรียนจะอ่านนิทานพื้นบ้านนั้นอย่างละเอียด จะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความคิด ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจแล้วสามารถตีความเป็นเรื่องที่อ่านได้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2554: 5-27) ได้กล่าวถึงรูปแบบการอ่านที่ใช้ในการอ่านจับใจความ คือ รูปแบบการอ่าน บน-ล่าง (Top-Down Processing) ที่เน้นความหมายของกูดแมน (Goodman) ว่า เมื่อผู้อ่านรับสารจะค้นหาความหมายของคำ ประโยคและข้อความ ตลอดเวลา สมองจะทำหน้าที่ตัดสินใจว่า ข้อความที่อ่านนั้นมีความหมายอย่างไร ผู้อ่านจึงต้องใช้ความรู้เดิมเข้ามาช่วยตัดสินใจการอ่าน ตามรูปแบบนี้จึงเป็นกระบวนการ บน-ล่าง บน หมายถึง สมอง ล่าง หมายถึง สาร ในการอ่านจับใจความใช้วิธีอ่านปกติไม่จำเป็นต้องอ่านทุกถ้อยคำ เนื้อหาต้องมีความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน โดยใช้ร่วมกับทักษะการเขียน จึงเน้นที่สมองสามารถเก็บความจากสารที่อ่าน ดังนั้น ในการวิจัยเรื่องนี้จึงใช้กระบวนการ บน-ล่าง

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการอ่านมีหลายรูปแบบ คือ รูปแบบการอ่านที่เน้นความหมาย เน้นกระบวนการบน-ล่าง เน้นทักษะ เน้นที่กระบวนการรับสาร และการอ่านตามทฤษฎีทางจิตวิทยา สามารถนำมาใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ คือ 1) ในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนใช้สมองจับใจความสารที่อ่านโดยใช้รูปแบบ บน-ล่าง 2) รูปแบบเน้นการรับสารด้วยการอ่านและส่งสารด้วยการเขียน 3) รูปแบบที่เน้นทางจิตวิทยาและพัฒนาการของนักเรียน โดยนิทานพื้นบ้านมีความยากง่ายตรงกับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และตรงกับความสนใจของนักเรียน

2.8 การประเมินการอ่านจับใจความ

การประเมินผลการอ่านจับใจความ กระทำด้วยวิธีการต่างๆ ครูจะใช้วิธีการใดขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายเป็นสำคัญ ก่อนที่จะประเมินควรทำความเข้าใจว่า การอ่านจับใจความ หมายถึง

การอ่านเป็น มิใช่การอ่านออกหรือการอ่านได้ แต่เป็นการอ่านโดยการเก็บสาระที่ผู้เขียนต้องการสื่อความหมาย สื่อความคิด โดยผู้อ่านต้องอาศัยความสามารถในการคิด พิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2530: 84) ได้กล่าวถึงแบบทดสอบแบบเลือกตอบไว้ว่า เป็นแบบทดสอบที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะสามารถจำแนกระดับความรู้ต่างๆ ได้ เช่น ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า มีข้อดี คือ วัดได้ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมตั้งแต่ระดับต่ำไปหาระดับสูงได้ มีความเป็นปรนัย สามารถตรวจสอบให้คะแนนได้ทันทีและสามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการตรวจ นำผลการตอบมาวิเคราะห์หาคุณภาพแต่ละข้อ แต่ละตัวเลือกได้ โครงสร้างมี 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนแรกที่เป็นคำถามนำ และส่วนที่เป็นตัวเลือก ประกอบด้วย คำตอบ 1 ตัว และที่เหลือเป็นตัวลวง

แมนโซ และแมนโซ (2001: 248) ได้นำเสนอเครื่องมือที่ช่วยในการประเมินความสามารถในการอ่านที่เรียกว่า ITI (Informal Textbook Inventory) ซึ่งได้แบ่งข้อคำถามเพื่อวัดระดับความสามารถในการอ่านไว้ดังนี้

1. ข้อคำถามวัดความเข้าใจระดับพื้นฐาน เป็นข้อคำถามซึ่งถามเกี่ยวกับความเข้าใจแนวคิดหลัก รายละเอียดสนับสนุน คำศัพท์ในบริบท
2. ข้อคำถามวัดความเข้าใจระดับประยุกต์ เป็นข้อคำถามที่ให้นักเรียนสรุปสิ่งที่อ่าน และประเมินตัดสินสิ่งที่อ่านโดยใช้ประสบการณ์ ค่านิยมและความรู้ที่นักเรียนมีอยู่

จิตรลดา บุญเรือง (2552: 24) ได้กล่าวไว้ว่า เครื่องมือที่ใช้วัดความเข้าใจในการอ่านจับใจความสำคัญแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบทดสอบมาตรฐาน เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านกับเกณฑ์ปกติ แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยข้อความเป็นตอนๆ หรือเรื่องสั้นๆ ให้นักเรียนอ่านแล้วเลือกคำตอบ เรียงจากเรื่องที่ย่ายไปหายาก จำกัดเวลา นักเรียนจะได้คะแนนตามความสามารถในการอ่านแบบทดสอบ คะแนนจะออกมาในรูปคะแนนดิบ เปอร์เซ็นไทล์ หรือระดับ
2. แบบทดสอบชนิดอิงเกณฑ์ จะคล้ายกับแบบทดสอบมาตรฐาน คือ มีข้อความเป็นตอนๆ หรือเรื่องสั้นๆ ให้นักเรียนอ่านแล้วเลือกคำตอบ แต่จะไม่เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านกับเกณฑ์ปกติหรือนักเรียนกลุ่มอื่นๆ คะแนนขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน เกณฑ์ที่นักเรียนมีความสำเร็จจากการอ่านอยู่ระหว่างร้อยละ 80 และ 90

สรุปได้ว่า วิธีประเมินความสามารถในการอ่านจับใจความในการวิจัยครั้งนี้ คือ การใช้ข้อคำถามเพื่อประเมินความสามารถในการอ่านจับใจความในรูปแบบของแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ ประกอบไปด้วยระดับการคิด 6 ชั้น ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

3. การเขียนเชิงสร้างสรรค์

การวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ของคนเรานั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการมีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย มีคุณค่า และมีความภาคภูมิใจในตัวตนของบุคคลทั่วไป เพราะเป็นสิ่งแสดงความจริงของทางความคิดสติปัญญา และวุฒิภาวะของบุคคล ดังที่ ทอเรนซ์ (Torrance ,1972: 90) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ๆ ความคิดใหม่ๆ หรือผลิตผลใหม่ๆ ปรีชา ธรรมมา (2547: 31-32) กล่าวว่า คนทั่วไปมีการคิดเป็นของตนเอง มีอยู่บ่อยครั้งที่อาจนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์อันเป็นการคิดใดๆ ก็ตาม ก็ควรจะให้มีโอกาสให้แสดงออกมา เพราะมีฉะนั้นแล้วจะเป็นการสกัดกั้นมิให้ความคิดสร้างสรรค์ได้ปรากฏให้เห็น และนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างมากโดยเฉพาะสำหรับผู้รักเสรีภาพในการคิดเป็นชีวิตจิตใจ สุวิทย์ มูลคำ (2551: 9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางความคิดที่มีความสำคัญต่อเด็ก ทำให้เด็กสามารถสร้างความคิด สร้างจินตนาการ ไม่จนต่อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่กำหนดไว้ได้ ความคิดสร้างสรรค์ คือ พลังทางความคิดที่เด็กๆ ทุกคนมีมาแต่กำเนิด หากได้รับการกระตุ้น การพัฒนาพลังแห่งการสร้างสรรค์ จะทำให้เด็กเป็นคนมีอิสระทางความคิด มีความสามารถคิดที่ฉีกกรอบ และสามารถหาหนทางในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้เสมอ

ศิวากานท์ ปทุมสูติ (2548: 15) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นคำประสมระหว่างคำว่า ความคิด กับสร้างสรรค์ ความคิดมีความหมายว่า การทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือประกอบให้เป็นรูปหรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ หรือหมายถึงการใคร่ครวญ การไตร่ตรอง หรือหมายถึงคาดคะเน หรือหมายถึงการมุ่ง การตั้งใจ การตั้งใจ หรือหมายถึงการนึก ส่วนสร้างสรรค์เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่าสร้างให้มีให้เป็นขึ้น หรืออนุมัติ หรือหมายถึงการนำไปสู่สิ่งที่มีเป็นอยู่จากสิ่งที่ไม่เคยมีไม่เคยเป็นให้เกิดเป็นต้นแบบขึ้นมา สร้างให้มีให้เป็นขึ้น ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์ จึงมีความหมายโดยสรุปว่า รูปหรือเรื่องที่สร้างให้มีให้เป็นขึ้นใหม่ในใจและนำเนื่องสู่การสร้างเป็นต้นแบบอย่างใหม่ให้ปรากฏขึ้น

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ 2550: 102) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดที่แตกต่างหรือแปลกไปจากเดิม บางครั้งในการอ่านหนังสือเรียนหรือสื่อการอ่านอื่นๆ นักเรียนหรือผู้อ่านอาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกับผู้เขียนเรื่อง เช่น บุคลิกภาพของตัวละคร นิยายเหตุการณ์ ตลอดจนการดำเนินเรื่อง ความคิดเห็นในด้านที่แตกต่างและความคิดเห็นที่ผสมผสาน

สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเป็นผลงานใหม่โดยอาศัยแนวคิดเดิม นอกจากนั้น กิลฟอร์ด (Guildford 1969 อ้างถึงใน ประดับ จันทรสุขศรี 2551: 212) ได้กล่าวถึงการคิดแนวสร้างสรรค์ไว้ว่าเป็นการคิดแบบบอเนกมัย โดยแสดงไว้ในแบบจำลองโครงสร้างทางสติปัญญา เน้นเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล และการแก้ปัญหาว่า การคิดแบบบอเนกมัยเป็นการคิดหลากหลาย คิดแปลกใหม่ เป็นผลงานใหม่ๆ จากการคิดในทางดีขึ้น เพิ่มขึ้น

เมื่อกล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์บุคคลทั่วไปมักจะนึกถึงความคิดที่แปลกใหม่ซึ่งมีผู้สร้างขึ้นมาโดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่ตนมีอยู่ แต่ความคิดสร้างสรรค์ในมุมมองของการอ่านจับใจความนั้นแตกต่างออกไป ซึ่ง Harris และ Hodges (1995 อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ 2552: 59-60) ได้อธิบายไว้ว่า เมื่อผู้อ่านได้อ่านเรื่องราวจากสารจะเกิดความรู้สึกที่แบ่งได้ 4 อย่าง คือ

1. ความรู้สึกที่เป็นบวก คือ เห็นพ้องกับผู้เขียน ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมของตัวละคร เหตุการณ์ในเรื่อง สถานที่และการใช้ภาษา ความรู้สึกที่เป็นบวกโดยเห็นด้วยกับงานเขียนนั้นแสดงว่ายอมรับในผลงานของผู้เขียนลักษณะเช่นนี้จะไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์

2. ความรู้สึกที่เป็นลบ เป็นความรู้สึกที่ไม่เห็นพ้องกับผู้เขียนในเหตุการณ์ของเนื้อเรื่องทั้งหมด เช่น ตัวเอกของเรื่องเสียชีวิต หรือความไม่เหมาะสมในพฤติกรรมของตัวละคร ความรู้สึกที่เกิดขึ้นต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมตัวละครของเรื่องให้เป็นไปตามผู้อ่านปรารถนา ความรู้สึกเช่นนี้จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องใหม่

3. ความรู้สึกที่เป็นทั้งบวกและลบ หมายความว่ามีความบางอย่างที่เห็นด้วยและบางอย่างที่ไม่เห็นด้วย ส่วนที่เห็นด้วยต้องการจะคงไว้ แต่ส่วนที่ไม่เห็นด้วยต้องการเปลี่ยนแปลง ความรู้สึกเช่นนี้จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องใหม่ได้เช่นกัน

4. ความรู้สึกอันเกิดจากการใช้ภาษาที่ไพเราะและสวยงามของผู้เขียน ทำให้ผู้อ่านสร้างเป็นมโนภาพ เมื่อใส่ถ้อยคำตามมโนภาพนั้นก็ทำให้เกิดเป็นผลงานเรื่องใหม่

รัดเดิลล์ (Ruddell, 1983: 109) ได้เสนอลำดับขั้นการคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการอ่านจับใจความ และลักษณะคำถามที่ใช้ถามเพื่อให้เกิดกระบวนการในการคิดดังนี้

1. ระดับข้อเท็จจริง การคิดระดับนี้ ประกอบด้วย การจำและการระลึกข้อมูลจากข้อความที่อ่าน คำถามจะเป็นการให้บอกเรื่องราวรายละเอียดของเรื่อง

2. ระดับการแปลความ การคิดระดับนี้ ประกอบด้วย การลงความเห็น การจัดกระทำกับข้อมูลที่อ่านที่บอกเป็นนัย

3. ระดับการประยุกต์ การคิดระดับนี้ ประกอบด้วย การผสมผสานข้อมูลจากเรื่องที่อ่านกับความรู้และประสบการณ์เดิมที่บุคคลมีอยู่ เพื่อพัฒนาความหมายจากการอ่านให้เป็นของตนเอง

4. ระดับการประมวลเรื่องราว การคิดระดับนี้ เป็นระดับการคิดที่ก่อให้เกิดการใช้ข้อมูลจากเรื่องที่อ่าน ความรู้และประสบการณ์เดิมของบุคคล และการให้คุณค่าเรื่องที่อ่าน ผู้อ่านจะแปลงเรื่องที่อ่านเป็นวิถีทางของตน นอกจากจะใช้ความคิดในระดับต่างๆ แล้วยังต้องมีการผสมผสานความคิดเข้ากับทักษะการอ่านจับใจความ ได้แก่ การบอกรายละเอียด การลำดับเหตุการณ์ การบอกถึงเหตุถึงผล การจับใจความสำคัญ การทำนายผล การให้คุณค่า และการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การที่ผู้อ่านสร้างเรื่องใหม่โดยอาศัยพื้นฐานจากการอ่านจับใจความที่ต้องการปรับเปลี่ยนเหตุการณ์ในเรื่องหรือบางครั้งสร้างสรรค์ผลงานจากภาพพจน์อันเกิดจากการใช้ภาษาที่สวงามของผู้เขียน ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้น ทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่ที่ต่อเนื่องกันไป สามารถพัฒนาขึ้นได้ด้วยการใช้สื่อและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม การอ่านจับใจความเป็นการทำความเข้าใจในการอ่านเรื่องซึ่งผู้อ่านต้องใช้กระบวนการคิดที่ซับซ้อน เพื่อระลึกข้อมูลที่บอกในเรื่องโดยตรง ทำความเข้าใจกับความรู้ที่บอกเป็นนัยของเรื่อง นำความรู้และประสบการณ์เดิมผสมผสานการคิดกับข้อมูลในเรื่องที่อ่านโดยใช้การคิดในระดับต่างๆ เข้ากับทักษะการอ่านจับใจความ

3.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวของนักเรียนทุกคน สามารถส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้จากจินตนาการอันเกิดจากภาษาสร้างเป็นมโนภาพที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือ การสอน ฝึกฝน อบรม โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองและครู ทางอ้อมคือ การสร้างบรรยากาศ การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งห้องเรียน โรงเรียนและบ้าน

ทอร์เรนซ์ (Torrance 1969: 1-100) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์นั้นประกอบด้วยความคิด 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความคิดคล่อง (Fluency) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และสามารถสร้างคำตอบได้ในปริมาณมากในเวลาจำกัด
2. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภท หลายทิศทาง หลายรูปแบบ
3. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะของความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา และไม่ซ้ำกับความคิดที่มีอยู่ทั่วไป

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น และยังรวมถึงการเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ อย่างมีความหมาย

กิลฟอร์ด (Guildford 1967 อ้างถึงใน ประดับ จันทรสุขศรี 2551: 128) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการคิด เป็นการเกี่ยวข้องกับความสามารถทางสมองของมนุษย์ ประกอบด้วย 3 ประการ คือ ประการแรก เป็นองค์ประกอบด้านเนื้อหา คือ วัตถุ หรือข้อมูลต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความคิดได้ ประการที่สอง เป็นการปฏิบัติการ นำกระบวนการต่างๆ มาใช้คิด เช่น การรับรู้การเข้าใจ การปฏิบัติ ส่วนประการที่สาม เป็นผลของการคิด อาจเป็นรูป ระบบ หน่วย หรือกลุ่มก็ได้ อันเป็นผลมาจากการผสมผสานองค์ประกอบของ 2 ประการแรก สมมาตร กอเซ็ม (2553: 24) ได้สรุปว่า ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม การคิดอย่างคล่องแคล่ว ทั้งทิศทางเดียวและหลายทิศทาง ตลอดจนรู้จักคัดแปลงนำไปใช้ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ และความคิดสร้างสรรค์ยังเกี่ยวข้องไปถึงโครงสร้างของเขาวงกตปัญญาอีกด้วย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งจะต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพื่อให้เกิดความคิดแปลกใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงาน

3.3 การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่สร้างและเสริมให้งอกงามตามศักยภาพของบุคคลได้ ในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงคือ การสอน ฝึกฝนและอบรม ทางอ้อม โดยการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความเป็นอิสระในการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ ศิวกานต์ ปทุมสูติ (2548: 24-27) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ โดยสร้างเสริมพัฒนาให้เหมาะสมกับช่วงวัยต่างๆ ด้วยการอิงอาศัยแนวทาง ดังนี้

1. ความรักและผูกพัน บุคคลใดมีความรักและผูกพันอยู่กับสิ่งใดเป็นพิเศษ ก็ย่อมสามารถใช้เป็นช่องทางสร้างเสริมให้ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลนั้นพัฒนาไป
2. ความถนัดและความชำนาญ จะเป็นพื้นฐานสำคัญของความมั่นใจ อันจะทำให้บุคคลนั้นกล้าคิดกล้าทำและกล้าพัฒนางานสร้างสรรค์ของตนได้
3. ความมีเป้าหมายปลายทาง เพื่อความบรรลุเป้าประสงค์ใดๆ ก็ตาม ย่อมเป็นเสมือนรางวัลแห่งการพากเพียร ความมุ่งมั่น และการพัฒนาสร้างสรรค์เป็นอย่างดี

สมมาตร กอเซ็ม (2553: 27) ได้สรุปการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนถามและให้ความสนใจต่อคำถาม และคำถามที่แปลกๆ พ่อแม่ หรือครู ไม่ควรมุ่งคำตอบที่ถูกแต่เพียงอย่างเดียว ควรกระตุ้นให้นักเรียนได้วิเคราะห์ ค้นหาโดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของนักเรียน
2. ตั้งใจฟังและเอาใจใส่ต่อความคิดแปลกๆ ของนักเรียนด้วยใจเป็นกลาง แม้จะเป็นความคิดที่ยังไม่เคยได้ยินมาก่อน ก็ควรรับฟังไว้ก่อน
3. กระตือรือร้นต่อคำถามที่แปลกๆ ด้วยการตอบคำถามอย่างมีชีวิตชีวาหรือชี้แนะให้นักเรียนหาคำตอบด้วยตนเอง
4. แสดงและเน้นให้นักเรียนเห็นว่าความคิดของนักเรียนนั้นมีคุณค่า และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ทำให้เกิดความภูมิใจและมีกำลังใจที่จะคิดสร้างสรรค์ต่อไป
5. กระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้โอกาสและเตรียมการให้การยกย่องนักเรียนที่พยายามเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะและลดการอธิบายลง
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเสมอ โดยไม่ต้องใช้วิธีการบังคับ
7. พึงระลึกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในนักเรียนต้องใช้เวลาและพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป
8. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้จินตนาการและยกย่องชมเชยเมื่อมีจินตนาการแปลกกว่าผู้อื่น

วิลเลียม (William 1980 อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ 2548: 33-34) เป็นนักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้เสนอแนวทางการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นถึงกลวิธีการสอนความคิดสร้างสรรค์ที่ชื่อว่า William's Model รูปแบบการสอนนี้ได้ดัดแปลงและปรับปรุงมาจากโครงสร้างทางสติปัญญาของ กิลฟอร์ด เพื่อนำมาส่งเสริมพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ด้านความรู้ ความรู้สึกและเจตคติให้กับนักเรียน และได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ แล้วสรุปเป็นกลวิธีการสอน ดังนี้

1. การพิจารณาลักษณะ หมายถึง การสอนให้คิดพิจารณาในมุมมองที่แปลกแตกต่างไปจากเดิม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้แต่นึกไม่ถึง
2. การเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย หมายถึง การอุปมาอุปไมย การเปรียบเทียบเทียบเคียงสิ่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน
3. การใช้คำถามช่วยและกระตุ้นให้ตอบ หมายถึง การใช้คำถามช่วยกระตุ้นให้คิด ให้พยายามแสวงหาคำตอบหรือแนวคิดใหม่ ๆ
4. การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การคิดหาวิธีการหรือโอกาสที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือหาแนวทางใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิม

5. การสร้างสิ่งใหม่จากโครงสร้างเดิม หมายถึง การคิดสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์มีคุณค่ากว่าสิ่งเดิม เช่น คิดเขียนคำขวัญในวันต่างๆ
  6. การแสดงออกจากการหยั่งรู้ หมายถึง การรู้สึกนึกคิดจากจินตนาการได้สมอง
  7. ลักษณะบุคคลและกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ศึกษาบุคคลต่างๆ ที่มีความคิดสร้างสรรค์ โดยพิจารณาถึงกระบวนการคิด บุคลิกลักษณะของบุคคลที่ทำให้เขาสามารถสร้างสรรค์ผลงานดีเด่น
  8. การประเมินสถานการณ์ หมายถึง การฝึกคิดเพื่อประเมินสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและแนวโน้มในสิ่งที่จะตามมา
  9. พัฒนาทักษะการอ่านอย่างสร้างสรรค์ เพื่ออ่านจับใจความและขยายความคิดสร้างสรรค์ให้กว้างขวาง
  10. พัฒนาทักษะการเขียนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและจินตนาการในการเขียน
  11. ทักษะการมองภาพในมิติต่างๆ หมายถึง การพัฒนาทักษะทางจินตนาการมองเห็นภาพในมิติต่างๆ ที่แปลกขึ้นไปกว่าเดิมให้แสดงความคิดจากมุมมองที่แปลกใหม่
- สรุปได้ว่า การที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น ควรกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดอย่างอิสระในการแก้ปัญหาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้นักเรียนพบความคิดใหม่ๆ และสามารถพัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ให้เจริญก้าวหน้าตามขีดความสามารถของนักเรียนเอง

3.4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนเชิงสร้างสรรค์สิ่งที่สำคัญ คือ ความคิดสร้างสรรค์นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเขียนมาก เพราะจะช่วยทำให้เกิดสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาในตัวผู้เรียน 2 ด้าน คือ การฝึกทักษะการคิด และพัฒนาสมรรถภาพทางการเขียน ซึ่งเป็นการเขียนที่ต้องได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนได้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และจินตนาการ จนทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นต้นคิดของตนเอง โดยมีได้คัดลอกเลียนแบบมาจากผู้อื่น นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดสามารถเขียนถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ได้ จนกระทั่งสามารถค้นพบศักยภาพของตนเองได้ ดังที่ อรรถ ฐิตรรักษ์ (2546: 14) กล่าวว่า การเขียนมีความสำคัญต่อมนุษย์ในสมัยปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพราะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีหลักฐาน การเขียนที่ดีจะต้องมีการฝึกหัดวิธีการเขียน ฝึกหัดการจัดรวบรวมกระบวนการคิด เพื่อให้เกิด

ทักษะในการเขียนได้มากขึ้น ประดับ จันทรสุขศรี (2551: 4) สรุปความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเขียนไว้ว่า การเขียนเป็นพฤติกรรมหนึ่งของการสื่อสารของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ต้องการถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก ความคิด ความคิดเห็นของตนไปสู่ผู้อื่นโดยใช้ภาษาเขียน เป็นการสืบทอดมรดกทางปัญญาของมนุษย์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อไป และเป็นเครื่องมือใช้บันทึกหลักฐานและประกอบอาชีพ ลักษณะ แสงขาว (2553: 70) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นจะเป็นลักษณะการเขียนที่เกิดจากการเปิดโอกาสให้ผู้เขียนแสดงความรู้สึกริเริ่มของตนเองอย่างอิสระ มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของตนเองจากแหล่งต่างๆ มาเชื่อมโยงความคิดในการเขียน มีความริเริ่มสร้างสรรค์ แปลกใหม่ ไม่เหมือนใคร

สรุปได้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการสื่อสารประเภทหนึ่ง ที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ ของผู้ส่งสารสู่ผู้รับสารผ่านตัวอักษรโดยใช้ภาษาเขียนเป็นตัวสื่อ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาในตัวนักเรียน 2 ด้าน คือ การฝึกทักษะการคิด และพัฒนาสมรรถภาพทางการเขียนแสดงออกทางความคิดสามารถเขียนถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ได้

3.5 ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการฝึกทักษะการเขียนเพื่อการพัฒนาสมรรถภาพทางการเขียนของนักเรียน ดังที่ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2548: 3) ได้กล่าวถึงความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นการเขียนซึ่งมีลักษณะของการคิดริเริ่ม โดยผู้เขียนจะต้องใช้จินตนาการและประสบการณ์ของตนเองเชื่อมโยงความคิดในการเขียน พิสมัย กองธรรม (2552: 71) กล่าวถึงความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นการเขียนโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์และจินตนาการในการเขียน ผู้เขียนจะต้องมีความคิดดี มีจินตนาการดี มีประมวลคำหลากหลายและใช้ทักษะการใช้ภาษา รวมทั้งความสามารถในการสร้างสรรค์สถานการณ์จึงจะสามารถเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น สมภาพ กอเข้ม (2553: 30) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นการเขียนจากจินตนาการที่แสดงออกมาอย่างอิสระ โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียนของตนเองโดยใช้สำนวนภาษาที่ดี มีความสละสลวย แปลกใหม่ และมีคุณค่าในทางสร้างสรรค์ สามารถรู้ค่าความรู้สึกของผู้อ่านและเป็นงานที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจและสติปัญญา

จากคำกล่าวสรุปได้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการเขียนจากจินตนาการที่แสดงออกมาอย่างอิสระ โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียนของตนเองโดยใช้สำนวนภาษาที่ดี มีความสละสลวย แปลกใหม่และมีคุณค่าในทางสร้างสรรค์ สามารถรู้ค่าความรู้สึกของผู้อ่านทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม มีคุณค่าทางด้านจิตใจและสติปัญญา

3.6 ประโยชน์ของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนมีประโยชน์ต่อนักเรียนในการบันทึกสิ่งที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า บันทึกสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ กระตุ้นให้เกิดความคิดแทรกเสริม และเกิดความเพลิดเพลิน ดังที่ กรมวิชาการ (2546: 316) กล่าวถึงประโยชน์ของการเขียนว่า ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความคิดอย่างกว้างขวาง สามารถใช้การเขียนถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามไปยังผู้อื่น สุภา พิมพาแป้น (2546: 30) กล่าวว่า การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน เพราะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกพัฒนาการแสดงออกถึงความรู้ความสามารถด้านภูมิปัญญา และความสามารถในการใช้ทักษะทางการเขียนเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ เป็นการส่งเสริมในการรักการเขียน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนนำไปปรับใช้แก้ปัญหาและทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ ลักขณา แสงขาว (2553: 80) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเขียนเชิงสร้างสรรค์สรุปได้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์มีประโยชน์มากสำหรับนักเรียน เพราะช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างอิสระ และครูก็ได้เรียนรู้ความคิด ความรู้ความเข้าใจจากการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของเด็ก นอกจากนั้น สมภาพร ก่อเข็ม (2553: 38) กล่าวถึงการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการสอนที่มีประโยชน์มากทั้งสำหรับผู้สอนและนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนก็จะช่วยให้พัฒนาทักษะทางภาษา อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ก่อให้เกิดความสามารถด้านการใช้ภาษาในการถ่ายทอด และแสดงความรู้สึนึกคิดของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ตลอดจนสามารถนำทักษะที่ได้รับการฝึกฝนไปใช้ในการแก้ปัญหา และทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ จึงนับว่าการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นงานที่มีคุณค่าและมีประโยชน์เป็นอย่างมาก

กล่าวโดยสรุป การเขียนเชิงสร้างสรรค์มีประโยชน์ต่อนักเรียน เป็นการเพิ่มพูนสติปัญญา ฝึกทักษะด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทำให้นักเรียนมีความคิดริเริ่ม กว้างไกล สามารถนำความรู้และทักษะจากการเขียนไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาคุณภาพชีวิต และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ครูควรหาวิธีการที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการด้านการเขียนให้มากขึ้น

3.7 องค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นมียุทธศาสตร์ประกอบมากกว่าการเขียนทั่วไป ในการเรียนการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์นอกจากต้องคำนึงถึงหลักสูตร และวิธีการสอนของครูแล้วยังมีองค์ประกอบที่อาจส่งผลต่อนักเรียน ได้แก่ การจัดบรรยากาศภายในห้องเรียน สิ่งเร้าต่างๆ ในการเรียน บทบาทของครู และการส่งเสริมของผู้ปกครองด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญทำให้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประสบผลสำเร็จตามที่ต้องการ

ดังที่ สุภา พิมพ์แป้น (2546: 22) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ว่า มีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ความจริงใจ ผู้เขียนต้องค้นหาและเขียนในสิ่งที่ตนคิดและสนใจจริงๆ หากงานเขียนใดขาดความจริงใจจะทำให้ค่าของงานเขียนนั้นด้อยลงไปมาก
2. อารมณ์ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่ดีนั้น เน้นการเสนอจินตนาการ ทักษะคิดและอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าการบรรยายข้อเท็จจริง
3. ความคิดริเริ่ม การเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยความคิดริเริ่มแปลกใหม่ เพื่อสร้างผลงานใหม่ๆ โดยไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น
4. การสร้างประสบการณ์ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องการประสบการณ์เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบและสร้างพื้นฐานความคิดในการเขียน แล้วถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดนั้นไปสู่ผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพขึ้นในความคิดและได้ประสบการณ์ใหม่ๆ จากการอ่านงานเขียนนั้น

ศิวกันท์ ปทุมสูติ (2548: 92-96) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การสร้างจุดสนใจหรือประเด็นมาพิจารณาเพื่อสร้างสรรค์เรื่อง การวางโครงเรื่อง การหาแง่มุมนำเสนอ และการใช้รูปแบบ โดยจะมุ่งเน้นแนวทางที่เป็นธรรมชาติอย่างผสมผสานกับแนวคิดและวิธีการคิด ความยืดหยุ่นที่มุ่งให้เรื่องมีแก่นสารและคุณค่าในเนื้อหา

สมาพร กอเข้ม (2553: 32) กล่าวว่าไว้ว่าองค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ คือ การคิดอย่างกว้างไกล มีลักษณะของความคิดริเริ่มและความคิดจากจินตนาการ ซึ่งมีส่วนที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทำให้งานเขียนนั้นเป็นงานเขียนเชิงสร้างสรรค์

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ คือ ผู้เขียนจะต้องมีความคิดริเริ่มจากความบังดาลใจมาสร้างสรรค์เรื่อง การวางโครงเรื่อง การหาแง่มุมนำเสนอ จินตนาการ ทักษะคิด และอารมณ์ มาเขียนสร้างผลงานใหม่ที่มุ่งคุณค่าในเนื้อหาโดยไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น

3.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้ได้ผลดีนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ครูต้องนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้จักเรียบเรียงลำดับความคิด การส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นการเขียนจึงจะช่วยให้การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จ ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

สุจิต เพียรชอบ (2538: 102) และอารี พันธุ์ณี (2537: 112) ได้กล่าวถึงกฎการเรียนรู้ของธอร์นไค (Thorndike) สรุปได้ว่า กฎการเรียนรู้ของ Thorndike ประกอบด้วย กฎ

แห่งความพร้อม หมายถึง สภาพความพร้อมหรือวุฒิภาวะทางร่างกายและจิตใจพร้อมที่จะเรียนของผู้เรียน ได้แก่ ความพร้อมของหู ตา ปะสาทและกล้ามเนื้อ ประสบการณ์ที่จะเชื่อมโยงความรู้ใหม่ตลอดจนความสนใจ ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ กฎแห่งการฝึกหัด หมายถึง การที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง กฎนี้เน้นความมั่นคงระหว่างการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง สิ่งยั่วยุหรือสิ่งกระตุ้นนั้น เรียกว่า สิ่งเร้า และพฤติกรรมที่กระทำตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น เรียกว่า การตอบสนอง และกฎแห่งความพอใจ เมื่อนักเรียนได้รับการยกย่องชมเชยจากผลของการกระทำจะทำให้เกิดความพอใจ และอยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะที่ต้องมีการฝึกฝนอยู่เสมอจึงจะเกิดความคล่องแคล่ว

สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรษ์ (2538: 99) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ของ สกินเนอร์ (Skinner) สรุปได้ดังนี้ การเรียนรู้จากการเสริมแรง ประกอบด้วย แรงจูงใจภายนอก และแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายนอก คือ แรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกที่ควรจัดขึ้น เช่น การสร้างบรรยากาศโดยการจัดชั้นเรียน นอกจากนั้นบุคลิกภาพของครูก็เป็นการสร้างบรรยากาศที่สำคัญ ครูควรมีใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ท่าทางกระตือรือร้น เป็นกันเอง และจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน ส่วนแรงจูงใจภายใน คือ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวของนักเรียนเองเป็นความรู้สึกอยากร่วมกิจกรรม ซึ่งมักเป็นผลจากแรงจูงใจภายนอก

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2540: 15-16) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการอ่านที่เกี่ยวข้องกับการเขียนของ ไวท์ (White) 2 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการอ่านเพื่อการวิเคราะห์รูปแบบ (The Formalistic Theory of Reading) กล่าวถึงความสัมพันธ์การอ่านกับการเขียน คือ เมื่อผู้อ่าน อ่านสาร ข้อความหรือเรื่องราวต่างๆ แล้ว จะทำการวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบเรื่องที่อ่าน นอกจากนั้นจะทำการวิเคราะห์เหตุการณ์ในเรื่อง คุณลักษณะของตัวละคร เพื่อประโยชน์ในการนำมาใช้ในการเขียน ดังนั้น เมื่อผู้อ่านสนใจงานเขียนประเภทใด ก็มักสนใจที่จะเขียนงานประเภทนั้น

2. ทฤษฎีการอ่านวิเคราะห์โครงสร้างทางภาษา (The Post Structural Theory of Reading) เป็นทฤษฎีที่กล่าวว่า เมื่อผู้อ่าน อ่านงานเขียนประเภทต่างๆ จะรู้จักคำศัพท์ ความหมาย ชนิดและหน้าที่ รู้จักโครงสร้างของคำ ประโยค และข้อความที่อ่าน เมื่ออ่านเรื่องใดก็จะเรียนรู้เรื่องนั้น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนเขียน โดยเริ่มจากกิจกรรมการอ่านแล้วตามด้วยการจัดกิจกรรมการเขียน

สรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีดังนี้ ทฤษฎีการอ่านเพื่อการวิเคราะห์รูปแบบ เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความสัมพันธ์การอ่านกับการเขียน ทฤษฎีการอ่าน

วิเคราะห์โครงสร้างทางภาษา เป็นทฤษฎีที่เห็นว่าเมื่อนักเรียนอ่านงานเขียนประเภทต่างๆ จะสามารถนำมาเขียนได้ ส่วนกฎการเรียนรู้ของธอร์นไคค์ ประกอบด้วย กฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึกหัด และกฎแห่งความพอใจ ช่วยพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังมี ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการเสริมแรง ดังนั้น ในการสอนทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ครูจึงควรนำทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และแสดงพฤติกรรมได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความ

3.9 หลักการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์

ในการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้น นักเรียนต้องใช้ความสามารถด้านความรู้ ความคิด ประสบการณ์ในการเรียบเรียงลำดับความคิด ความรู้สึก เพื่อถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราว โดยลักษณะอักษรให้ผู้อื่นเข้าใจ ดังที่ สุภา พิมพาแป้น (2546: 26) กล่าวว่า หลักในการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้ประสบผลสำเร็จนั้น ครูควรจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ คอยชี้แนะให้นักเรียนรู้จักเรียบเรียง ความรู้สึกนึกคิดและพยายามถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นออกมาเป็นเรื่องราวด้วยลักษณะที่สละสลวยถูกต้องให้ผู้อื่นได้เข้าใจ ครูต้องไม่สกัดกั้นความคิดของนักเรียน เป็นกันเอง ยอมรับในผลงานความคิดที่แปลกใหม่ และคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้การเสริมแรงที่ดี เพื่อให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี ลักษณะ แสงขาว (2553: 80-83) ได้กล่าวถึงแนวทางการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า ครูควรเป็นผู้มีบุคลิกที่สร้างสรรค์ ทั้งบรรยากาศและกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศในการเขียน ควรฝึกนักเรียนตั้งแต่เรื่องง่ายไปยาก และควรได้รับการฝึกตั้งแต่เด็ก สมพร กอเข้ม (2553: 33) เสนอหลักการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ดังนี้

1. จะต้องมีความใหม่ ๆ แตกต่างกันไปหรือมีลักษณะเฉพาะตัว โดยสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงคือ ผลผลิต และกระบวนการที่ใช้นั้นต้องใหม่ เช่น หลักการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ เรื่องโคลงกลอน ผู้เรียนจะต้องผลิตหรือคิดรูปแบบโคลงกลอนใหม่ๆ ได้
2. จะต้องเน้นกระบวนการทางความคิดแบบอนกนัย ซึ่งเป็นความสามารถในการคิดตอบสนองได้หลายประเภท หลายทิศทาง ไม่เน้นคำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์เพียงคำตอบเดียว
3. การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องการแรงจูงใจอย่างมากที่จะก่อให้เกิดกระบวนการคิด เช่น ต้องอาศัยบรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียด การชมเชย และครูจะต้องใช้กลวิธีที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด พัฒนาความคิด และมีอิสระที่จะแสดงความคิดของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งครูอาจจะใช้วิธีตั้งคำถาม หรือสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดคำตอบหลายๆ ประการ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดไปได้หลายๆ แนว ครูควรยอมรับความคิดเห็นของทุกคนโดยไม่ตำหนิหรือเน้นความถูกต้องสมบูรณ์

4. บทบาทของครูในการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ ควรเป็นผู้ช่วยเหลือและชี้แนะนักเรียนให้เกิดแนวความคิด

5. กระบวนการในการทำงานมีความสำคัญเท่ากับผลงาน กระบวนการนี้เริ่มตั้งแต่ช่วงเวลาเตรียมตัวเมื่อผู้เขียนได้รับปัญหา ช่วงเวลาที่อยู่เขียนขบคิดปัญหา ช่วงเวลาที่มองเห็นปัญหา กระจ่างชัด ช่วงเวลาที่เกิดแนวความคิด และช่วงเวลาที่ผลงานสำเร็จและประเมินผล

6. ควรกระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักนำความคิดมาสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมและความคิดใหม่ ๆ

7. จะต้องจัดสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งสถานการณ์ทางกาย เช่น ห้องเรียนที่สะดวกสบาย ที่นั่งเหมาะสม อุปกรณ์ครบครัน และจัดสถานการณ์ทางจิตใจด้วย การสร้างบรรยากาศให้เกิดความเชื่อมั่น และความมีอิสระในการคิดหรือเขียน

8. การให้อ่านเรื่องและการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลายๆ แบบ จะช่วยให้นักเรียนรู้จักแนวทางในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น

9. ในการพิจารณางานเขียนเชิงสร้างสรรค์ ครูจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ควรเน้นและชมเชยในเรื่องของความแปลกใหม่ ลักษณะเฉพาะตัว ความคิดริเริ่ม และความเป็นตัวของตัวเองในแต่ละคน

10. การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์จะช่วยพัฒนาทักษะการเขียน การวิจารณ์ และการประเมินผลตนเองได้ โดยการแสดงผลงานของแต่ละคนในชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อนๆ ได้ช่วยกัน

11. จะต้องอาศัยกระบวนการแบบประชาธิปไตย เช่น การเปลี่ยนบทบาทระหว่างครูกับนักเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โดยยึดหลักประชาธิปไตย

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า ครูควรพัฒนาการเขียนแบบสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียน ดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิด หรือกระตุ้นให้นักเรียนคิด ซึ่งตัวครูจะต้องมีคุณลักษณะทางความคิดสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน รวมทั้งให้การสนับสนุนด้วยสื่อ วัสดุ หนังสือ ประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียนตามความต้องการความถนัด และความเหมาะสมกับวัยนักเรียน จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ จะเห็นว่าสอดคล้องกันในเรื่องการสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างบรรยากาศในการเรียนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์เดิมอย่างเต็มที่ กล่าวแสดงออกซึ่งความคิด ใช้ความคิดอย่างกว้างขวาง การจัดบรรยากาศในการเรียน จะช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนจะรู้สึกไม่เคร่งเครียด ความเชื่อมั่นจะได้รับการเร้าให้เพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียน

3.10 การส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการเขียนในลักษณะความคิดริเริ่ม โดยผู้เขียนจินตนาการและประสบการณ์ของตนในการเขียน การฝึกฝนการเขียนเชิงสร้างสรรค์จะต้องอาศัยประสบการณ์และใช้ทักษะการใช้ภาษา รวมทั้งความสามารถในการสร้างสรรค์สถานการณ์จึงจะสามารถเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างดี ดังที่ กรมวิชาการ (2546: 316) กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เขียนได้ดี ได้แก่ ความรักและความสนใจที่จะเขียน การอ่านและฟังมากช่วยให้ผู้เขียนมีความคิดกว้างขวางและมีข้อมูลพอที่จะเขียนได้ การเก็บบันทึกข้อมูล รู้จักจดบันทึกเพื่ออ้างอิง การสังเกตและจดจำ เข้าใจเลือกสาระจดจำแนวทางการเขียนมาพัฒนางานเขียนของตน การฝึกการเขียนบ่อยๆ จะเกิดความชำนาญในการคิดเรียบเรียงถ้อยคำสำนวน มีนิสัยรักท่องเที่ยวทำให้มีข้อมูลพอที่จะเขียนบรรยาย และมีมนุษยสัมพันธ์ ประดับ จันทร์สุขศรี (2551: 59) ได้เสนอขั้นตอนการฝึกเพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1. อ่านเนื้อเรื่องที่จะเขียนให้ละเอียด จับประเด็นสำคัญๆ ของเรื่องให้ได้
2. วิเคราะห์เนื้อหาโดยแยกองค์ประกอบเป็นประเด็นๆ สำคัญ แล้วนำมาพิจารณาความสัมพันธ์ต่อกันในแต่ละประเด็น
3. นำประเด็นสำคัญมาจัดลำดับความสำคัญ
4. เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมแนวสร้างสรรค์จากเนื้อเรื่อง
5. ร่างข้อเขียนให้เป็นรายละเอียด
6. ปรับปรุงและขัดเกลาสำนวน โดยเพิ่มเติมรายละเอียดที่ยังขาด ตลอดจนแก้ไขตัวสะกดการันต์
7. นำผลงานดิชมแก้ไขอีกครั้ง เขียนเรื่องให้สมบูรณ์

ลักษณะ แสงขาว (2553: 83) กล่าวถึงการส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 5 ขั้นตอน คือ การเลือกเรื่องที่จะเขียน การกำหนดจุดประสงค์ในการเขียน การวางแผนที่จะสื่อความรู้ ความคิด การวางโครงเรื่อง และการใช้ความสามารถในการถ่ายทอดหรือเขียน บันลือ พลฤกษ์วัน (2538: 8 อ้างถึงใน สมภาพร กอเข้ม 2553: 34) กล่าวถึงแนวทางส่งเสริมการเขียนอย่างสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ครูต้องสร้างบรรยากาศโดยเป็นผู้ที่รัก เมตตา มีความสัมพันธ์กับนักเรียนอย่างใกล้ชิด
2. เข้าใจและให้ความเห็นนอกเหนือให้นักเรียน โดยให้กำลังใจ ยกย่อง ชมเชยให้มากและงดเว้นการตำหนิ

3. ให้อิสระในการทำงานแก่นักเรียนที่จะทำ จะคิด และรู้จักใช้การยืดหยุ่นทั้งทางการใช้เวลาและระเบียบ หรือรูปแบบที่มักเคยกำหนดงานให้น้อยลง ควรให้อิสระแก่นักเรียน

4. ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการศึกษาสภาพแวดล้อม และให้ได้มีวัสดุการอ่าน หนังสือนักเรียนหลายประเภทให้เลือกอ่านอย่างอิสระ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของนักเรียน

5. จากการส่งเสริมการอ่าน ประดิษฐ์เศษวัสดุ และประสบการณ์ทั้งหลายควรให้ออกโอกาสการแลกเปลี่ยน โดยการเล่ารายงาน อภิปราย และสรุปผลโดยเรียนเองเสมอๆ

6. ชี้แนะให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น สร้างความแปลกใหม่ โดยการชี้แนะส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่สนุกสนานเพลิดเพลินอยู่เสมอ โดยครูต้องเป็นคนที่ให้ความสนใจในการแสดงออกของนักเรียน และส่งเสริมการแสดงออกอย่างกว้างขวาง

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ครูมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยเหลือให้คำแนะนำ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ นักเรียนจะรู้สึกว่ายินได้ตามความรู้สึกนึกคิดที่ตนเองต้องการ

3.11 การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นงานเขียนที่แตกต่างจากงานเขียนอื่นๆ เพราะเป็นงานเขียนที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล ดังนั้นการประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์จึงควรมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนเที่ยงตรง และครอบคลุมเนื้อหาในทุกๆ ด้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 63) กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลวิชาการเขียนนี้สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ การตรวจผลงาน พร้อมการวิจารณ์เสนอแนะ เพื่อให้นักเรียนได้นำไปปรับปรุงแก้ไข วิเคราะห์ผลและการประเมินผลงานเขียนขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่น่าเสนอไว้ เช่น ถ้าเป็นกิจกรรมการเขียนในห้องเรียน และมีเวลาเขียนเสร็จภายในห้องเรียน ครูอาจพิจารณาคัดเลือกข้อเขียนเด่น แปลกใหม่ นำมาถ่ายทอดให้นักเรียนคนอื่นแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ ชื่นชม และนำไปเป็นแบบอย่างการสร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาความคิด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552: 75) ได้เสนอเกณฑ์ประเมินการเขียนเรื่องจากความคิดสร้างสรรค์ด้วยการอ่านจับใจความ ดังนี้

คะแนนเต็ม 20 คะแนน แบ่งเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

1. เนื้อหา 4 คะแนน

เนื้อหามีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง มีประเด็นน่าสนใจ

มีข้อมูลสนับสนุนชัดเจน

4 คะแนน

เนื้อหาสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง มีประเด็นน่าสนใจมีข้อมูลสนับสนุน 3 คะแนน

เนื้อหาสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง มีข้อมูลสนับสนุน	2 คะแนน
เนื้อหาสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง	1 คะแนน
เนื้อหาไม่สัมพันธ์กับชื่อเรื่อง	0 คะแนน
2. ความคิดสร้างสรรค์ 4 คะแนน	
ปรับเปลี่ยนเหตุการณ์จากเรื่องเดิม 4 อย่างขึ้นไป	4 คะแนน
ปรับเปลี่ยนเหตุการณ์จากเรื่องเดิม 3 อย่าง	3 คะแนน
ปรับเปลี่ยนเหตุการณ์จากเรื่องเดิม 2 อย่าง	2 คะแนน
ปรับเปลี่ยนเหตุการณ์จากเรื่องเดิม 1 อย่าง	1 คะแนน
คงสภาพเรื่องเดิมทุกประการ	0 คะแนน
3. การใช้ภาษา 4 คะแนน	
เรียงลำดับประโยคและเขียนประโยคถูกต้องทุกประโยค	
เรียงลำดับประโยคไม่ถูกต้อง 1 ประโยค	4 คะแนน
หรือเขียนประโยคผิด 1 ประโยคเรียงลำดับประโยคไม่ถูกต้อง 2 ประโยค	3 คะแนน
หรือเขียนประโยคผิด 2 ประโยคเรียงลำดับประโยคไม่ถูกต้อง 3 ประโยค	2 คะแนน
หรือเขียนประโยคผิด 3 ประโยคเรียงลำดับประโยคไม่ถูกต้อง 4 ประโยคขึ้นไป	1 คะแนน
หรือเขียนประโยคผิด 4 ประโยคขึ้นไป	0 คะแนน
4. อักษรวิธี 4 คะแนน	
สะกดคำ ใช้ตัวย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ถูกทุกที่	4 คะแนน
สะกดคำ ใช้ตัวย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิดรวมกันไม่เกิน 2 ที่	3 คะแนน
สะกดคำ ใช้ตัวย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิดรวมกันไม่เกิน 4 ที่	2 คะแนน
สะกดคำ ใช้ตัวย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิดรวมกันไม่เกิน 6 ที่	1 คะแนน
สะกดคำ ใช้ตัวย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิดรวมกันมากกว่า 6 ที่	0 คะแนน

5. ความสะอาด 4 คะแนน

สะอาดและเป็นระเบียบทุกที่	4 คะแนน
มีรอยลบ จีดฆ่าหรือสกปรก 1-2 ที่	3 คะแนน
มีรอยลบ จีดฆ่าหรือสกปรก 3-4 ที่	2 คะแนน
มีรอยลบ จีดฆ่าหรือสกปรก 5-6 ที่	1 คะแนน
มีรอยลบ จีดฆ่าหรือสกปรก 7 ที่ ขึ้นไป	0 คะแนน

สรุปได้ว่า การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ควรมีหลักเกณฑ์ที่ยุติธรรมครอบคลุมถึงความสามารถในทุกๆ ด้านของนักเรียน การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่ดีนั้น ไม่ควรใช้ความคิดเห็นของผู้สอนหรือนำผลงานของผู้เรียนมาเปรียบเทียบกัน แต่ควรวัดพัฒนาการของแต่ละคนเทียบกับเกณฑ์การประเมิน เพื่อดูความก้าวหน้าจากผลงานของนักเรียน

3.12 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับการเขียนเชิงสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์และการเขียนเชิงสร้างสรรค์นั้นย่อมมีความสัมพันธ์กันมาก เพราะก่อนที่จะเขียนออกมาอย่างสร้างสรรค์ได้นั้น ต้องมีการคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการรับสารก็คือการอ่านจับใจความ ดังที่ สุภา พิมพาแป้น (2546: 29) ได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์กับการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กันมาก ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะการเขียนแสดงถึงผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นความคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใครหรือไม่ได้ลอกแบบใคร เพื่อให้ปรากฏแก่สายตาผู้อ่านนั่นเอง ศิวกานท์ ปทุมสูติ (2548: 136) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีคิดเป็นสิ่งสำคัญมากในการสร้างงานเขียน ถ้านักเขียนมีมุมคิดหรือวิธีคิดแบบคนทั่วไปคิด งานเขียนของเขาก็จะไม่ก่อให้เกิดความตื่นใจแก่ผู้อ่าน เพราะการที่ผู้อ่านชอบหรือประทับใจงานเขียนชิ้นใดก็ตาม งานเขียนชิ้นนั้นย่อมมีวิธีคิดหรือแง่มุมความคิดที่แปลกแตกต่างออกไปที่แหลมคม แสบขลาด กระตบใจ ตรงนี้เองที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่จะเขียนหรือทำงานสร้างสรรค์จะได้ศึกษาสังเกตเป็นประสบการณ์ วิธีคิดและการสร้างสร้งงานเขียนของตนก็จะพัฒนาขึ้นโดยธรรมชาติ แต่จะต้องไม่ลอกเลียนวิธีคิดนั้น สุรนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2550: 106, 109) ได้อธิบายไว้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากการสร้างจินตนาการที่มีต่อเรื่องที่อ่าน โดยมีภาษาเป็นสื่อกลาง วิวัฒนาการความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางมี 5 ขั้น คือ ขั้นอ่าน ขั้นเล่าเรื่อง ขั้นสร้างสรรค์ความคิด ขั้นอ่านซ้ำ และขั้นเขียนเรื่อง ในขั้นนี้ให้นักเรียนเขียนเรื่องใหม่โดยอาศัยแนวคิดจากเรื่องเดิมที่อ่าน แล้วปรับเปลี่ยนเหตุการณ์หรือการดำเนินเรื่องตามที่นักเรียนคิดไว้ งานเขียนที่ทำเสร็จแล้วถือว่าเป็นงานเขียนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้น ประดับ จันทร์สุขศรี (2551: 129) ได้กล่าวถึงลักษณะการคิดที่นำไปสู่การเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าลักษณะของการคิดที่ดี มีทั้งการคิดที่ลึก กว้างไกล และสร้างสรรค์ เป็นการคิดที่มีการไตร่ตรอง พิจารณา

สร้างสรรค์ จากการสรุปความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างสิ่งใหม่ๆ เช่น งานเขียนเชิงสร้างสรรค์มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการเป็นขั้นการเลือก รวบรวมความรู้ความเข้าใจในการจัดหาและรวบรวมข้อมูล ขั้นพักตัว เป็นขั้นการคิดทั้งคิดเล็ก คิดกว้างและคิดสร้างสรรค์ ขั้นเกิดแนวทางที่จะสร้างสรรค์ นำข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาร่วมสัมพันธ์กันอย่างเป็นแนวทางที่จะนำไปสร้างสรรค์ให้เป็นเรื่องราว ขั้นทดสอบ หาแนวทางความคิดว่าเหมาะสมเพียงใด

สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์กับการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กันมาก ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะการเขียนแสดงถึงผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นความคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบหรือไม่ได้ลอกแบบใคร เพื่อให้ปรากฏแก่สายตาผู้อ่านนั่นเอง

3.13 ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านจับใจความกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นักเรียนที่อ่านเก่งก็จะเขียนได้ดีด้วย ดังที่ ประดับ จันทรสุขศรี (2551: 22) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านกับการเขียนมีความสัมพันธ์กันคือ เมื่อผู้เขียนเขียนข้อความ ผู้อ่านรับสารก็จะอ่านข้อความ เมื่ออ่านแล้วเกิดความรู้สึก ความคิดเห็น ความเข้าใจ หรือไม่ อย่างไร ก็จะส่งสารออกมา ผู้เขียนสารที่ได้นอกจากต้องมีความรู้ด้านภาษาที่ต้องเป็นสื่อถ่ายทอดแล้ว ยังต้องรู้จักคำทบทวนย่อหน้า ข้อความที่เป็นใจความ แก่นของเรื่องหรือแนวคิด ข้อคิดจากการอ่าน รู้จักวิธีการแยกข้อความหาประโยคใจความ ประโยคสนับสนุนให้รายละเอียด ประโยคข้อความที่เป็นข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นจากข้อความที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ผู้เขียนสารจำเป็นจะต้องนำไปใช้ในการส่งสารของตนเองเพื่อให้สารนั้นมีคุณค่าต่อผู้อ่าน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2552: 68-69) ได้อธิบายไว้ว่า การสร้างสรรค์เรื่องใหม่เป็นการเขียนที่เกิดการคิดริเริ่มโดยมีพื้นฐานจากการอ่านจับใจความ เมื่ออ่านแล้วเกิดจินตนาการและความรู้สึกที่แตกต่างจากผู้เขียน ต้องการจะเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องใหม่ทั้งหมด หรืออาจเปลี่ยนเป็นบางอย่างเพื่อให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ โดยนำเสนอเป็นงานเรื่องใหม่ที่สร้างสรรค์ขึ้นมา ทั้งนี้อาศัยประสบการณ์ทางภาษาที่ได้จากการอ่าน ดังนั้น แนวทางในการอ่านจับใจความเพื่อสร้างสรรค์เรื่องใหม่ ตามลำดับขั้นดังนี้ อ่านชื่อเรื่อง แล้วทำความเข้าใจความหมายของชื่อเรื่อง อ่านเนื้อเรื่อง ใช้วิธีอ่านละเอียดทุกถ้อยคำตั้งต้นจนจบ เพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดของชื่อเรื่อง คิดทบทวนเรื่องราวที่อ่านแล้วหาแนวคิดของเรื่อง อ่านซ้ำเพื่อทำการวิเคราะห์ในประเด็นที่เห็นด้วย และประเด็นที่ไม่เห็นด้วย ซึ่งต้องการปรับเปลี่ยนตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม จดบันทึกประเด็นที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลง ลงมือเขียนเรื่องใหม่โดยอาศัยแนวคิดจากเรื่องเดิมและมีการปรับเปลี่ยนประเด็นต่างๆ ตามที่ระบุไว้ อ่านทบทวนงานเขียนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและนำเสนอผลงาน นอกจากนั้น สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2554: 5-48) ยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของการอ่านจับใจความและการเขียนเชิง

สร้างสรรค์ไว้ว่า สมองต้องประเมินความรู้จากการอ่านประกอบจากการอ่านในส่วนเฉพาะที่ต้องการ โดยมีการจัดระเบียบความรู้ให้เป็นหมู่พวกก่อนที่จะนำเสนอด้วยการถ่ายทอดเป็นตัวอักษร ในสถานการณ์ทางการเรียนแม้จะเป็นการจัดกิจกรรมการอ่าน หากไม่มีการเขียนแทรกอยู่ในกิจกรรมนั้น ก็จะทำให้ไร้ความหมาย การใช้กิจกรรมให้นักเรียนอ่านโดยมุ่งเน้นการอ่านจับใจความ ค้นหาแนวคิดและตอบคำถามในแบบฝึกหัด การอ่านก็จะต้องมีการเขียนเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ นอกจากนี้ ไม่ว่าผู้เขียนจะศึกษาและทำกิจกรรมใด ก็จะต้องมีการรับสารด้วยการอ่าน เช่น การอ่านจับใจความนิทาน และสื่ออื่นๆ แล้วจึงติดตามด้วยการสื่อสารด้วยการเขียน เช่น แต่งเรื่อง เขียนเชิงสร้างสรรค์ และอื่นๆ

สรุปได้ว่า การอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กัน โดยผู้เขียนนำเสนอความรู้ ความคิดด้วยตัวอักษรเพื่อสื่อให้ผู้อ่าน ส่วนผู้อ่านจะเข้าใจความหมาย และได้รับความรู้ ความคิด จากตัวอักษรที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ได้ดีนั้นจะต้องเข้าใจแนวทางการเขียนของผู้เขียน จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมการรับสารด้วยการอ่านจับใจความ และการส่งสารด้วยการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและต้องใช้ควบคู่ด้วยกันเสมอ

4. นิทานพื้นบ้าน

4.1 ความหมายของนิทานพื้นบ้าน

นักคติชนและผู้สนใจนิทานพื้นบ้าน ได้ให้ความหมายของนิทานพื้นบ้าน ดังนี้ วิเชียร เกษประทุม (2547: 3) กล่าวว่าไว้ว่า นิทานพื้นบ้านนั้นเป็นเรื่องเก่าที่เล่าสืบต่อกันมาด้วยปากต่อปาก โดยใช้คำธรรมดาเป็นร้อยแก้ว และไม่ทราบว่าเป็นผู้เล่า ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2547: 9) ได้กล่าวไว้ว่า นิทานพื้นบ้าน คือ เรื่องที่เล่ากันต่อๆ มาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยที่ไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่ง เป็นนิทานที่เล่าสู่กันฟังในหมู่บ้าน ในท้องถิ่น หรือในภาคต่างๆ ของประเทศไทย เรื่องที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย เช่น เรื่องสังข์ทอง ปลาบู่ทอง หรือโสนน้อยเรือนงาม หรืออาจมีที่มาจากต่างประเทศแต่คนไทยรับเข้ามาไว้ในวัฒนธรรมไทยอย่างกลมกลืน เช่น มหาकाพย์ รามายณะของอินเดียได้กลายมาเป็นเรื่อง พระลัก พระลาม ทางอีสาน มีการเล่าสู่กันฟังจากปู่ย่าตายายของเรา พ่อแม่ของเรา รวมทั้งตัวเราเอง ไปจนถึงลูกหลานเหลนโหลนของเรา เป็นทอดๆ กันไปรุ่นแล้วรุ่นเล่า บางครั้งก็แพร่กระจายจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง อาจมีหลายสำนวนแล้วแต่ความทรงจำ อารมณ์ผู้เล่า และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ส่วน ชวix ปุณโณทก (2552: 2) ได้กล่าวไว้ว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาด้วยปากต่อปาก และไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่งหรือผู้เล่าครั้งแรก เรื่องราวของนิทานพื้นบ้านจะแพร่กระจายอยู่ในสังคม และเล่าสืบต่อกันมาจากรุ่นปู่ผ่าน

สู่รุ่นพ่อ รุ่นลูก รุ่นหลาน ต่อไปไม่รู้จบสิ้น ถึงแม้ว่าภายหลังจะมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยนำเค้าโครงเรื่องจากนิทานเดิมที่เล่าสืบทอดต่อกันมา

กล่าวโดยสรุปนิทานพื้นบ้าน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมาโดยไม่ปรากฏผู้แต่งคือใคร ต่อมาได้มีการเขียนบันทึกไว้ตามเค้าเรื่องเดิม แสดงถึงความคิด ความเชื่อของคนในสมัยโบราณ อาจมีหลายสำนวนแล้วแต่ความทรงจำ ความเชื่อ อารมณ์ของผู้เล่า และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น เรื่องราวอาจเป็นเรื่องที่อิงความจริงหรือเป็นเรื่องที่หลือเชื่อ เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังหรือผู้อ่าน โดยมีคติธรรม คำสอนแฝงอยู่

4.2 ความสำคัญของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านเป็นบันทึกเรื่องราวของบรรพบุรุษของแต่ละท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน เป็นสิ่งที่ปลูกฝังแนวความคิด คติ และค่านิยมของคนในท้องถิ่นซึ่งได้แทรกซึมในจิตใจของคนแต่ละยุคสืบทอดกันมา วิเชียร เกษประทุม (2547: 9-10) กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นการผ่อนคลายความเครียด ช่วยกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการซึ่งเป็นส่วนสำคัญสำหรับความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังให้ข้อคิดและคติเตือนใจเปรียบเสมือนเครื่องมือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม อีกทั้งช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตในหลายๆ ด้าน เช่น วิถีชีวิตของสังคม ตลอดจนประเพณี ค่านิยมและความเชื่อ กนกวรรณ ศรีชุมพวง (2550: 18) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ในสมัยก่อนใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการสั่งสอนอบรมบุตรหลาน แสดงให้เห็นว่านิทานพื้นบ้านเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของท้องถิ่น ส่วน ธวัช ปุณโณทก (2552: 3) กล่าวว่า ช่วยให้การศึกษาริเริ่มให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง ให้แนวทางในการดำเนินชีวิต และรักษาพฤติกรรมร่วมของสังคมไทยให้เป็นไปตามแบบแผน รวมทั้งสร้างความผูกพัน ความรัก ความเข้าใจ ระหว่างบุคคลและเครือญาติ

สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านมีอิทธิพลต่อสังคมในแง่ช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน กระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมและเป็นบรรทัดฐานเพื่อธำรงไว้ซึ่งจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคม ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ สร้างจินตนาการ ได้รับคติเตือนใจ ได้ฝึกทักษะการอ่าน การคิด การจับใจความ นอกจากนี้ นิทานพื้นบ้านยังเป็นแรงบันดาลใจในการผลิตวรรณคดีและศิลปะ

4.3 ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน

จากการศึกษาลักษณะของนิทานพื้นบ้านพบว่า นิทานพื้นบ้านดั้งเดิมมีการบอกเล่าทางวาจาและมีการเล่าถ่ายทอดกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง นิทานพื้นบ้านที่เล่าจึงมีการเปลี่ยนแปลงบ้างไปตามสภาพท้องถิ่นนั้นๆ ต่อมาจึงได้มีการนำนิทานพื้นบ้านมาบันทึกไว้เป็น

ตัวหนังสือเพื่อเป็นหลักฐาน ดังที่ ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2550: 80) กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านเป็นวรรณคดีท้องถิ่นที่มีลักษณะการเล่าสืบทอดกันมานานในแต่ละท้องถิ่น ถ้อยคำภาษาจึงเป็นภาษาถิ่น เช่น ใช้ภาษาไทยกลาง ใช้ภาษาถิ่นเหนือ ใช้ภาษาถิ่นใต้ ใช้ภาษาถิ่นอีสานและลาว และมีการจดบันทึกไว้ในระยะหลัง สุนัน อมรวิวัฒน์ (2550: 72) กล่าวว่า มีลักษณะที่แสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยว่ามีความผูกพันกันในชุมชน ยึดมั่นในคุณธรรมและแสดงลักษณะนิสัยของชาวบ้านที่รักความสนุกสนาน บางเรื่องอาจใช้ภาษาของท้องถิ่น บางเรื่องอาจมีคำภาษาบาลี เขมร และภาษาไทยกลางปนอยู่บ้าง บางเรื่องอาจเป็นการบอกเล่าเป็นภาษาพื้นบ้านธรรมดา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและความมุ่งหมายของการแต่งเรื่องนั้น ส่วน ธวัช ปุณโณทก (2552: 2) ให้หลักการสังเกตลักษณะของนิทานพื้นบ้าน ดังนี้

1. เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว ไม่ใช่ร้อยกรอง
2. เล่ากันด้วยปากสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่ต่อมาในระยะหลังเมื่อการเขียนเจริญขึ้นก็อาจเขียนขึ้นตามคำที่เคยเล่าด้วยปากเปล่า
3. ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมนั้นเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่า ฟังมาจากผู้เล่าซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า ลักษณะของนิทานพื้นบ้านแต่เดิมจึงเป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาด้วยปากต่อปากโดยใช้คำธรรมดาเป็นร้อยแก้ว ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือผู้เล่าคนแรก ในนิทานมีข้อคิดและเนื้อเรื่องที่น่าสนใจซึ่งนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนได้ และมีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในเวลาต่อมา

4.4 ประเภทของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบทอดกันมาในสังคมวัฒนธรรมไทยนั้น แบ่งออกได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะของเนื้อเรื่อง ลักษณะตัวละคร รูปแบบการเล่า นักคติชนวิทยาจึงแบ่งนิทานพื้นบ้านออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2547: 9-15) จัดแบ่งเนื้อหา นิทานพื้นบ้านไทยตามนักคติชนวิทยาออกเป็น 11 ประเภท คือ

1. นิทานเทพปกรณัม หรือตำนานปรัมปรา เป็นเรื่องเล่าถึงกำเนิดจักรวาล โลกมนุษย์ สัตว์ และพืช เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ลม ฝน จันทรคราส สุริยุคราส ไฟแลบ พายุร้าย หรือตำนานสร้างโลก เช่น เรื่องปู่สังกะสาย่าสังกะสี หรือปู่สาหัสและย่าสาหัส ไล่ นอกจากนั้นนิทานประเภทนี้ยังใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรม เช่น ตำนานข้าว ตำนานขอฝน
2. นิทานมหัศจรรย์ เป็นนิทานเกี่ยวกับของวิเศษ สิ่งมหัศจรรย์ และสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ใฝ่ฝันอยากได้ อยากเป็น การแปลงตัว การเหาะเหินเดินอากาศ และการเนรมิตของวิเศษ เช่น

นิทานจักรๆ วงศ์ๆ มีเจ้าหญิง เจ้าชาย มีของวิเศษหรือสัตว์เป็นผู้คอยช่วยเหลือ พระเอกในบางเรื่องสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ เช่น เรื่องสังข์ทอง ปลาบู่ทอง โสนน้อยเรือนงาม นางสิบสอง พระสุธน-มโนห์รา เป็นต้น

3. นิทานชีวิต มีลักษณะเป็นเรื่องราวที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง มีบุคคลและสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ บางเรื่องมีลักษณะเป็นนิทานประจำถิ่นด้วย เช่น ไกรทอง เป็นนิทานประจำจังหวัดพิจิตร เรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นนิทานประจำถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

4. นิทานประจำถิ่น เป็นนิทานที่เล่าสืบทอดกันมาในท้องถิ่นต่างๆ และเชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นจริงๆ เนื้อเรื่องมักเกี่ยวข้องกับหรืออธิบายความเป็นมาของสิ่งต่างๆ หรือสถานที่ที่มีอยู่ในท้องถิ่น 2 ประการ คือ สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา เกาะ หิน ถ้ำ ลำธาร ฯลฯ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถูปเจดีย์ นิทานเรื่องพระร่วง ที่เชื่อกันว่าเป็นผู้สร้างสวนขวัญสระโหนดในสุโขทัย หรือเรื่องท้าวแสนปม และเรื่องพระยาทอง-พระยาพาน นิทานประจำถิ่นของจังหวัดนครปฐม ที่เล่าเรื่องปฐมเหตุแห่งการสร้างพระปฐมเจดีย์ และเรื่องตามองถ่าย นิทานประจำถิ่นแถบชายทะเลตะวันออกของอำเภอไทย ตั้งแต่จังหวัดตราด จันทบุรี เพชรบุรี ไปจนถึงประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอยู่ทางชายฝั่งตะวันตก โดยเล่าตำนานของเกาะสาก เขาแม่รำพึง หอยพลูมวน ฯลฯ

5. นิทานคติสอนใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของจริยธรรมและผลแห่งกรรม หากทำกรรมดีย่อมได้ดี ทำกรรมชั่วย่อมได้ชั่ว กรรมดี ได้แก่ ความกตัญญู ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์และความเลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา ส่วนกรรมชั่ว ได้แก่ ความอกตัญญู ความใจร้าย โหดเหี้ยม ความทุจริต และความไม่เลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา เช่น นิทานเรื่องลูกอกตัญญู ของหมู่บ้านในตำบลนาป่า อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี เป็นต้น

6. นิทานอธิบายสาเหตุ เป็นนิทานที่เล่าถึงสาเหตุที่มนุษย์ สัตว์ และพืช มีลักษณะรูปร่าง สีขน ความประพฤติต่างๆ กัน เช่น เหตุที่งูเหลือมไม่มีพิษ เหตุที่เต่ามีกระดองเป็นลวดลายทำไมจึงมีขนสีดำ ส่วนนกยูงมีขนสีเหลือบสวยงาม

7. นิทานเรื่องสัตว์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะอุปนิสัยของสัตว์ เช่น แมวชอบกินหนู สัตว์ไว้มึง สัตว์เจ้าเล่ห์ เช่น ลิง กระต่าย เต่า หอย จระเข้

8. นิทานเรื่องผี เช่น ผีคนตาย ผีบ้านผีเรือน ผีประจำต้นไม้ ผีป่า ผีที่สิงอยู่ในร่างของคน และผีเบ็ดเตล็ด

9. นิทานมุขตลก มี 2 ประเภท คือ มุขตลกหยาบโตน และมุขตลกไม่หยาบโตน มุขตลกหยาบโตน ส่วนใหญ่ล้อเลียนผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ได้แก่ พระ ชี ล้อเลียนเครือญาติ เช่น ลูกเขยกับแม่ยาย พี่เขยกับน้องเมีย หรือพ่อฟัวกับลูกสะใภ้ ส่วนมุขตลกไม่หยาบโตน มักมีแนวคิด

เกี่ยวกับความฉลาด ความโง่ หรือความเป็น ความเกียจคร้าน บางครั้งก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับคนต่างชาติต่างถิ่นด้วย

10. นิทานเรื่องโกหก เป็นเรื่องเหลือเชื่อเกี่ยวกับสิ่งใหญ่โต เช่น เรื่องอ้ายงมฟ้าของภาคเหนือ มีรูปร่างสูงใหญ่เกือบจรดฟ้า หรือเรื่องตะขาบใหญ่กินช้างของบ้านใน จังหวัดชลบุรี เรื่องโกหกอีกประเภทหนึ่งเกี่ยวกับความสามารถพิเศษหรือมีพลังมหาศาล เช่น เรื่องอ้ายเจ็ดไห ของภาคเหนือ ซึ่งกินข้าวที่เดียวหมดไปเจ็ดไห ทั้งๆ ที่เป็นทารกเพิ่งเกิด เขาเป็นคนที่กำลังวังชามากจนสามารถยกเรือสำเภาได้ เรื่องโกหกประเภทที่สาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์อันผิดวิสัย หรือเหตุบังเอิญอย่างเหลือเชื่อ เช่น เรื่องนกสองฝูง

11. นิทานเข้าแบบ มี 2 ประเภท คือ นิทานไม่รู้จบ คือ นิทานที่เล่าไปได้เรื่อยๆ ไม่มีวันจบ เช่น เรื่องชาวประมงทอดแห และนิทานลูกโซ่ เล่าถึงพฤติกรรมของตัวละครที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ เช่น เรื่องยายกับตา

ธวัช ปุณโณทก (2552: 15-18) จัดกลุ่มนิทานพื้นบ้านที่มีเนื้อหาหรือรูปแบบคล้ายกันเป็น 7 ประเภท คือ

1. นิทานมหัศจรรย์ คือ นิทานจักรๆ วงศ์ๆ หรือนิทานประโลมโลก
2. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่มีโครงเรื่องตามแนวปาฏิหาริย์ แต่ได้อ้างอิงชื่อนักคิดในประวัติศาสตร์ บุคคลที่เป็นวีรบุรุษประจำชาติ เช่น เรื่องพระร่วง
3. นิทานประจำถิ่น เป็นนิทานที่อธิบายความเป็นมาของท้องถิ่น แม้ว่าแนวเรื่องจะเป็นแนวปาฏิหาริย์ แต่ก็ปรากฏชื่อสถานที่ในท้องถิ่นจริง หรือมีหลักฐานเป็นสิ่งสำคัญของท้องถิ่นนั้นๆ จริง เช่น เรื่องพระยาทรงพระยาพาน (พระปฐมเจดีย์)
4. นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายรูปร่างของสัตว์และอธิบายความเป็นมาของพิธีกรรมต่างๆ เช่น ทำไมเมสึดข้าวจึงเล็ก
5. นิทานเทพปกรณ์หรือเทพนิยาย เป็นนิทานที่เล่าความเป็นมาของโลก การกำเนิดของโลกและจักรวาลตามทัศนะความเชื่อของคนไทยและสรรพสิ่งต่างๆ ในโลก อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติที่อิงอยู่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เรื่องเมขลาารามสุร
6. นิทานสอนใจ บางครั้งก็เรียกว่า “นิทานคติธรรม” แนวเรื่องจะยึดเรื่องคุณธรรม ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ของตัวเอง และชี้ให้เห็นว่าการประกอบคุณงามความดีจะได้รับผลดีทั้งปัจจุบันและอนาคต มักจะนำเค้าเรื่องมาจากชาดก
7. นิทานมุขตลก เป็นนิทานสั้นๆ ตอนเดียวหรือสองตอนจบ โดยมุ่งจะให้ความขบขันกับผู้ฟัง เช่น เรื่องล้อเลียนนักบวช เรื่องตลกคนพิการ

สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้วที่เล่าสืบทอดกันมาในสังคมวัฒนธรรมไทยนั้น แบ่งออกได้หลายประเภทตามลักษณะของเนื้อเรื่อง ลักษณะตัวละคร รูปแบบของการเล่าของนิทานแต่ละประเภทในภาคต่างๆ ของประเทศไทย ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเล่า นักคตินิเทศจึงแบ่งนิทานไทยพื้นบ้านเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ นิทานเทพปกรณัม หรือตำนานปรัมปรา นิทานมหัศจรรย์ นิทานชีวิต นิทานประจำถิ่น นิทานคติสอนใจ นิทานอธิบายสาเหตุ นิทานเรื่องสัตว์ นิทานเรื่องผี นิทานมุขตลก นิทานเรื่องโกหก และนิทานเข้าแบบ เป็นนิทานที่ใช้สนทนาบรรยายเพลิดเพลิน แทรกความรู้ คติเตือนใจ เสริมปัญญาความรู้ และยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักจับใจความสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ดี ในการวิจัยเรื่องนี้ได้จัดแบ่งเนื้อหา นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้วจำแนกตาม ประคอง นิมมานเหมินท์ ได้ 5 ประเภท ดังนี้ นิทานเทพปกรณัม หรือตำนานปรัมปรา ได้แก่ เรื่องปู่สังข์ไทยสา ย่าสังข์ไทยสี่ ประเพณีบุญข้าวจี่ ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประเพณีแห่หอปราสาทผึ้ง นิทานมหัศจรรย์ ได้แก่ เรื่องศึกลำธาร 7 สาย นิทานประจำถิ่น ได้แก่ เรื่องละลุ หลวงพ่อขาว พระสยามเทวาธิราชจำลอง ปราสาทสด๊กก๊อกธม ตำนานเมืองสระแก้ว ตำนานทัพองค์ดำและเขาลกรรจ์ ประตูลัทธิธรรมประเทศ นิทานคติสอนใจ ได้แก่ เรื่องนางผมหอม ขูลูนางอ้วนเคี่ยม และนิทานอธิบายสาเหตุ ได้แก่ เรื่องมะขามป้อมน้อย

4.5 นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้ว

สระแก้วเป็นจังหวัดที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทางทิศตะวันออก คือ กัมพูชา มีการพบโบราณสถานและโบราณวัตถุจำนวนมาก บ่งบอกถึงความเป็นเมืองที่มีเส้นทางคมนาคมผ่านในอดีต รวมถึงการอยู่ภายใต้อิทธิพลของขอม เป็นที่รวมของกลุ่มคนเชื้อชาติต่างๆ ดังจะเห็นได้จากภาษาพูด งานประเพณี และอาหารการกิน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว (2552) ได้รวบรวมสรุปได้ว่า ในสมัยโบราณสระแก้วมีความสำคัญในด้านเป็นเส้นทางคมนาคมทั้งทางตะวันตก-ตะวันออก คือ ระหว่างเมืองชายฝั่งทะเลอ่าวไทยกับกัมพูชา และทางเหนือ-ใต้ คือ ระหว่างเมืองในลุ่มน้ำโขง ชี มูล กับเมืองชายฝั่งทะเลทางจันทบุรี

เส้นทางการเดินทัพในอดีต สระแก้วเป็นเมืองชายแดนจึงเป็นทางผ่านของกองทัพเพื่อไปทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่บ่อยครั้ง ดังปรากฏหลักฐานจำพวกจารึกต่างๆ และอนุสาวรีย์ของผู้นำทัพที่ผ่านมายังเมืองนี้ เช่น ในสมัยอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรมหาราชครั้งยังเป็นสมเด็จพระมหาอุปราช ได้ยกทัพมาปราบปรามอริราชศัตรูที่ลักลอบเข้าโจมตีกวาดต้อนผู้คนบริเวณชายแดน มีการตั้งค่ายคูเมือง ปลูกขี้ผึ้งไว้ที่ท่าพระท่านบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นอำเภอดอนนครในปัจจุบัน ก่อนกรุงศรีอยุธยาแตก พระเจ้าตากทรงหนีพม่าไปเมืองจันทบุรี โดยพาไพร่พลคนสนิทหนีฝ่ากองทัพพม่าไปทางทิศตะวันออก ผ่านบริเวณดงสมรหาโพธิ์ขึ้นไปถึงที่ลุ่มที่ดอนของเมืองสระแก้ว

แล้วไปยังชลบุรี ระยอง และจันทบุรี ในสมัยกรุงธนบุรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชครั้งเป็นเจ้าพระยาจักรี พร้อมบุตรชายยกทัพไปเสียมราฐและได้แวะพักแรมในบริเวณที่ปัจจุบันเรียกว่า สระแก้ว สระขวัญ ช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ขุนพลแก้วในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พักทัพก่อนยกไปปราบญวน ณ บริเวณที่ภายหลังเมื่อเสร็จศึกญวนแล้วสร้างเป็นวัดดาพระยา อำเภอดาพระยา

สระแก้วเป็นที่รวมตัวของคนหลายเชื้อชาติ ได้แก่ เขมร ญวน ลาว และญ้อ ชาวเขมรอพยพเข้ามาเนื่องจากเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) ผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบองอพยพชาวเขมรเข้ามาในฝั่งไทยภายหลังเหตุการณ์ที่ไทยเข้าปกครองกัมพูชาและจัดตั้งมณฑลบูรพาขึ้น แล้วถูกฝรั่งเศสยึดกัมพูชา รวมทั้งมณฑลบูรพาเกินไปได้นอกจากนี้เมื่อเกิดสงครามเวียดนามและสงครามกัมพูชาขึ้น ก็มีการอพยพชาวกัมพูชาเข้ามาในบริเวณชายแดนฝั่งไทยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเขตอำเภออรัญประเทศ ชาวเวียดนามหรือญวนอพยพมายังจังหวัดสระแก้วเพื่อหนีภัยสงครามในยุคที่เวียดนามได้แตก โดยเดินทางผ่านประเทศกัมพูชาเข้ามา ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภออรัญประเทศ ส่วนชาวลาวมีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มไทยโยนก หรือลาวพุงดำเป็นกลุ่มล้านนาเดิม อาศัยอยู่มากที่อำเภอวังน้ำเย็น รวมทั้งชาวญ้อที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่สิบสองปันนาแล้วไปตั้งรกรากที่แขวงไซบุรีของลาว ต่อมาถูกทัพไทยกวาดต้อนลงมาที่ท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยบางส่วนได้อพยพต่อมายังอำเภออรัญประเทศ นอกจากนี้ยังมีชาวอีสานอพยพเข้ามาทำมาหากินในเกือบทุกอำเภอของจังหวัดสระแก้ว

ร่องรอยอารยธรรมโบราณปรากฏอยู่ในจังหวัดสระแก้วในรูปปราสาทหิน แหล่งหินตัด ซากสิ่งก่อสร้าง กรมศิลปากรสำรวจพบปราสาทของในสระแก้วมากถึง 40 แห่ง มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 12-18 ตั้งเรียงรายอยู่บนเส้นทางผ่านช่องเขา หันไปทางทิศตะวันออก คือหันเข้าหาปราสาทนครวัด แสดงถึงความสัมพันธ์ของผู้คนสองฟากฝั่งภูเขาที่ไร้เส้นเขตแดนในอดีต และตัวปราสาทยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนโบราณ

แหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญ และประเพณีในจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ปราสาทหิน สดึกก้อกรรม ปราสาทเขาน้อย ปราสาทเมืองไผ่ ปราสาทเขาโล้น พระสยามเทวาธิราชจำลอง วิหารหลวงพ่อขาว วัดนครธรรม พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประดูชัยอรัญประเทศ ถ้ำทะลุเขาลกรรจ์ ละลุ น้ำตกปางสีดา ถ้ำเพชรโพธิ์ทอง ถ้ำน้ำเขาคิระ สระแก้วสระขวัญ ตลาดโรงเกลือ ประเพณีแห่หอปราสาทผึ้ง ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีบายศรีสู่ขวัญข้าว

สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้วที่เล่าสืบทอดกันมาในสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่นและจากการรวบรวมบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในจังหวัดสระแก้วนั้น แบ่งออกได้หลายประเภทตามลักษณะของเนื้อเรื่อง ลักษณะตัวละคร รูปแบบของการเล่าของนิทานแต่ละ

ประเภทในภาคต่างๆ ของประเทศไทย เช่น ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และชนชาติที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดสระแก้ว ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเล่า นอกจากนั้น นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้วยังมีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับภูมิหลังของจังหวัดสระแก้ว ประวัติความเป็นมา ลักษณะตัวละคร บุคคลสำคัญ และสถานที่ที่ปรากฏในเรื่อง ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2547: 9-15) ได้จัดแบ่งเนื้อหา นิทานพื้นบ้านไทยตามนักคติชนวิทยาออกเป็น 11 ประเภท ดังนี้ นิทานเทพปกรณัม หรือตำนานปรัมปรา นิทานมหัศจรรย์ นิทานชีวิต นิทานประจำถิ่น นิทานคติสอนใจ นิทานอธิบายสาเหตุ นิทานเรื่องสัตว์ นิทานเรื่องผี นิทานมุขตลก นิทานเรื่องโกหก และนิทานเข้าแบบ เป็นนิทานที่ใช้สนทนาบรรยายผลิตเพลิ้น แทรกความรู้ คติเตือนใจ เสริมปัญญาความรู้ และยังเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักจับใจความสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ดี

ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเนื้อหา นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้วตามคติความเชื่อ ประเพณีในท้องถิ่น สถานที่สำคัญ ในจังหวัดสระแก้วโดยจัดแบ่งเนื้อหา นิทานพื้นบ้านไทยของนักคติชนวิทยาจำแนกตาม ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2547: 9-15) ได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. นิทานเทพปกรณัม หรือตำนานปรัมปรา ได้แก่ เรื่องปู่สังไภยสา ย่าสังไภยสี ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประเพณีแห่หอปราสาทผึ้ง
2. นิทานมหัศจรรย์ ได้แก่ เรื่องสิบลำธาร 7 สาย
3. นิทานประจำถิ่น ได้แก่ เรื่องละลุ หลวงพ่อขาว พระสยามเทวาธิราชจำลอง ปราสาทศักดิ์ก้อกรม ตำนานเมืองสระแก้ว ตำนานทัพองค์ดำและเขาคกรรจ์ ประตูละลุอรัญประเทศ
4. นิทานคติสอนใจ ได้แก่ เรื่องนางผมหอม ขูลูนางอ้วนเทียม
5. นิทานอธิบายสาเหตุ ได้แก่ เรื่องมะขามป้อมน้อย

4.6 ความสนใจในการอ่านนิทานพื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

นิทานเป็นสิ่งที่นักเรียนชื่นชอบ อยากอ่านและสนใจอยากรู้ การจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อที่ดี เพราะธรรมชาติการเรียนรู้ของคนเราจะให้ประสบผลดีได้นั้น ย่อมมาจากความต้องการ ความสนใจของนักเรียนเอง สุคนธ์ ลิ้นพานนท์ (2551: 161) กล่าวถึงคุณค่าของนิทานสรุปได้ว่า การอ่านนิทานทำให้เกิดความสนุกสนานผลิตเพลิ้น ได้พัฒนาการทางด้านภาษาจากการฟัง การอ่าน และสามารถเขียนสรุปข้อคิดจากนิทานได้ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ ทำให้เกิดจินตนาการจากเรื่องราว รวมทั้งเนื้อหาสาระของนิทานบางเรื่องจะมีเกร็ดความรู้ ช่วยสร้างประสบการณ์และช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม ให้แก่นักเรียน นอกจากนั้นการที่ครูให้นักเรียนอ่านนิทานอยู่เสมอยังเป็นการฝึกให้มีสมาธิ ฝึกให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ข้อคิดสำคัญจากนิทาน และรู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์

ความสนใจของนักเรียนจะแตกต่างกันไปตามพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย สำหรับความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีอายุระหว่าง 12-14 ปี จะมีความสนใจดังที่ ธวัช ปุณโณทก (2552: 9-10) กล่าวถึงความสนใจของนักเรียนวัย 12 ปีขึ้นไป สรุปได้ว่านักเรียนวัยนี้เริ่มแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งรอบๆ ตัว สนใจหนังสือเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ชีวิตสัตว์คึกคักด้าบรรพ์ ธรรมชาติ สารคดี เรื่องที่ส่งเสริมจินตภาพ ความกล้าหาญและส่งเสริมความรู้ นุชรี ตรีโลจนวงศ์ (2530: 4/4) และจ้อย นันทวิชรินทร์ (2530: 275) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันสรุปได้ว่า นักเรียนวัย 12-14 ปี นักเรียนชายสนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ เรื่องผจญภัย การเดินทาง ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ เรื่องที่จบลงอย่างขมวดปมให้คิด ส่วนนักเรียนหญิงชอบอ่านนวนิยาย เรื่องรักๆ ใคร่ๆ แบบผู้ใหญ่ เรื่องสัตว์เลื้อย และสนใจอ่านวารสาร นิยายสารมากขึ้น จิระประภา บุญนิคย์ (2550: 59-60) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือในการเลือกนิทาน ดังนี้ เป็นเรื่องง่ายๆ มีโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องดี นักเรียนสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้พอสมควร ทำให้เกิดความประหลาดใจเพื่อจะได้อยากรู้อะไรจะเกิดขึ้นต่อไป ควรมีบทสนทนาหลายๆ มีการกลั่นกรองภาษาที่ใช้เป็นอย่างดีและมีชีวิตชีวา เหตุการณ์ในเรื่องต้องเป็นเหตุการณ์ที่คุ้นเคย เหตุการณ์ใหม่ๆ ก็อาจนำเข้ามาได้ เนื้อเรื่องเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและจบลงอย่างน่าพอใจ ไม่ควรมีตัวละครสำคัญมาก เพราะจะทำให้สับสน และความยาวของเนื้อเรื่องต้องเหมาะสมกับวัยของนักเรียน นิทานพื้นบ้านที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับความสนใจในการอ่านของนักเรียน จึงเป็นสิ่งบันเทิงใจรูปแบบหนึ่งที่มีคุณค่าของภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยที่มีส่วนช่วยจรรโลงสังคมไทยให้เป็นไปตามแบบแผน รวมทั้งสร้างความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจ ระหว่างบุคคลได้

กล่าวโดยสรุป นิทานเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยฝึกทักษะทางภาษา ทางด้านการอ่านจับใจความ ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยให้เกิดจินตนาการและสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียน ความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีอายุระหว่าง 12-14 ปี มีความสนใจในการอ่านอย่างกว้างขวาง นักเรียนชายชอบเรื่องผจญภัย ผู้กล้าหาญ วีรบุรุษ ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ สิ่งแวดล้อม เรื่องที่จบอย่างขมวดปมให้คิด และสนใจวิทยากร ไกล่ตัว ส่วนนักเรียนหญิงชอบบันเทิงคดีเกี่ยวกับความรัก นวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะเรื่อง สะเทือนอารมณ์ เรื่องที่แต่งเกินความจริง และเรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรก ดังนั้น เนื้อหานิทานที่เหมาะสมกับวัยนักเรียน โดยคำนึงถึงวัย เพศ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมสังคม การจัดการเรียนรู้ ระดับความยากง่ายของภาษาเหมาะสมกับนักเรียน อ่านแล้วสามารถทำความเข้าใจเรื่องได้ง่าย มีโครงสร้างเรื่องไม่ซับซ้อนวุ่นวาย มีการสอดแทรกข้อคิด คติธรรมด้วย

4.7 การใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อพัฒนาการอ่านจับใจความสู่การเขียนเชิงสร้างสรรค์

นิทานพื้นบ้านเป็นมรดกอันล้ำค่าที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน สามารถนำมาใช้เป็นสื่อในการสอนความรู้ต่างๆ ให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีช่วยสร้างความเข้าใจ ก่อให้เกิดคุณธรรมในจิตสำนึกและส่งเสริมจินตนาการให้แก่ผู้เรียน ดังที่ ปทุมกาญจน์ ศรีสุวรรณ (2549) ได้นำวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนของนักเรียนสูงขึ้น กนกวรรณ ศรีชุมพวง (2550: 22) กล่าวว่า การใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อในการสอนภาษาไทย จะทำให้นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียน มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีนิสัยรักการอ่านและได้รับความรู้หลายๆ ด้าน ทำให้รู้จักโลก รู้จักชีวิต รู้จักใช้จินตนาการ นอกจากนี้ยังได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม ตลอดจนช่วยให้การพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียนดียิ่งขึ้นด้วย โดยนำนิทานพื้นบ้านภาคใต้มาใช้ในการอ่านจับใจความ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความสูงขึ้น ส่วน สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551: 161) และ สุกัญญา วันชนะ (2553: 40) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า การใช้นิทานทำให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินจากการอ่าน มีพัฒนาการด้านภาษาจากการอ่าน และสามารถเขียนสรุปข้อคิดจากนิทานได้ อีกทั้งส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ ช่วยให้นักเรียนเกิดจินตนาการจากเรื่องที่อ่าน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม สร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่นักเรียนในการปฏิบัติตน ครูสามารถใช้นิทานฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และรู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ นำไปสู่กิจกรรมต่างๆ นอกจากนั้น การให้นักเรียนอ่านจับใจความนิทานพื้นบ้าน สามารถนำมาเขียนเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ สุนันทามั่นเศรษฐวิทย์ (2550) กล่าวไว้ว่า การอ่านจับใจความมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์เรื่องใหม่มีพื้นฐานมาจากการอ่านจับใจความ เมื่ออ่านแล้วเกิดจินตนาการและความรู้สึกที่แตกต่างหรือแปลกไปจากเดิม เช่น บุคลิกภาพของตัวละคร นิสัย เหตุการณ์ ตลอดจนการดำเนินเรื่อง เป็นความคิดเห็นที่แตกต่าง ส่วนความคิดที่เห็นด้วยเป็นความคิดเห็นในด้านเดียวกัน ความคิดเห็นที่แตกต่างและความคิดเห็นในด้านเดียวกันสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยอาศัยแนวคิดที่ได้จากการอ่านจับใจความนิทานพื้นบ้านของนักเรียน แล้วปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตัวละคร รวมทั้งเหตุการณ์ การดำเนินเรื่องและสภาพแวดล้อมต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์เรื่องใหม่ที่ได้แนวคิดมาจากการอ่านจับใจความนิทานพื้นบ้านของนักเรียน

กล่าวโดยสรุป การใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อในการสอนอ่านจับใจความ จะทำให้นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการอ่าน มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีนิสัยรักการอ่าน การเขียนและได้รับความรู้ในหลายๆ ด้าน ทำให้รู้จักโลก รู้จักชีวิต รู้จักใช้จินตนาการ นอกจากนี้ยัง

ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม ส่งผลให้การพัฒนาทักษะทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนให้ดีขึ้นอีกด้วย

4.8 การหาค่าความยากง่ายของนิทานพื้นบ้าน

ในการสร้างสื่อการอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้ว นอกจากคำนึงถึงความสนใจในการอ่านของนักเรียนแล้ว การนำเนื้อเรื่องในนิทานพื้นบ้านต้องมีความยากง่ายตรงกับระดับชั้นของนักเรียน ดังที่ มั่นเศกวิทย์ (Munsegevith 1982: 160) นำหลักของฟราย (Fry) มาประยุกต์ใช้กับภาษาไทย โดยการนำเนื้อหาที่มีความยาวประมาณ 300-500 คำ มาสุ่มตัวอย่างจำนวนคำในเนื้อเรื่อง 2 ตอน ตอนละ 100 คำ โดยสุ่มจากตอนต้น และตอนท้ายของแต่ละเรื่อง ต่อจากนั้นจึงนับจำนวนประโยคใน 100 คำของแต่ละตอนที่สุ่มไว้แล้วหาค่าเฉลี่ยของจำนวนประโยค แล้วจึงนับจำนวนพยางค์ใน 100 คำของตอนต้น และตอนท้ายของข้อความที่สุ่มไว้ แล้วหาค่าเฉลี่ยของจำนวนพยางค์ ต่อจากนั้นจึงบวกด้วยค่าคงที่ 3-5 ที่ค่าเฉลี่ยของจำนวนพยางค์ก่อนที่จะนำไปเปิดกราฟของฟราย จำนวน 3-5 นี้เป็นความแตกต่างของจำนวนพยางค์ในภาษาอังกฤษกับภาษาไทย ซึ่งจำนวนคำในภาษาไทย 100 คำ จะมีจำนวนพยางค์ไทยน้อยกว่าจำนวนพยางค์ในภาษาอังกฤษประมาณ 3-5 พยางค์ ซึ่งช่วยให้ค่าที่ได้มีความใกล้เคียงในการใช้กราฟของฟรายมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป ในการสร้างสื่อการสอนที่เป็นนิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้ว จึงต้องคำนึงถึงเนื้อหาในนิทานพื้นบ้านให้มีระดับความยากง่ายตรงกับระดับชั้นโดยใช้เกณฑ์ของฟราย ซึ่งประยุกต์ใช้กับภาษาไทยโดยมั่นเศกวิทย์ จึงจะได้นิทานพื้นบ้านจังหวัดสระแก้วที่เหมาะสมกับนักเรียนมากยิ่งขึ้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ

กนกวรรณ ศรีชุมพวง (2550) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคใต้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประชาวิทยา จังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคใต้ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประชาวิทยา จังหวัดตรัง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 35 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคใต้เป็นสื่อการเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิตรลดา บุญเรือง (2552) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้าน กม. 7 จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้าน กม. 7 จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความ มีประสิทธิภาพ 82.00/83.83 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการอ่านจับใจความหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ภกนิ โชติชนเลิศ (2553) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาแบบฝึกทักษะเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดสุนทรพิชิตาราม อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 1 ห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกทักษะเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พัฒนาขึ้นมามีประสิทธิภาพ 82.95/80.12 2) นักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานชาดกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุกัญญา วันชนะ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้หนังสือนิทานชาดกคำกลอน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านกาศเมฆ อำเภอมือง จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานชาดกคำกลอน เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) ศึกษาอัตราพัฒนาการในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างเรียนโดยใช้หนังสือนิทานชาดกคำกลอน 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้หนังสือนิทานชาดกคำกลอน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านกาศเมฆ อำเภอมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานชาดกคำกลอน มีความสามารถในการอ่านจับใจความเฉลี่ยร้อยละ 78.89 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 7 ที่กำหนด

2) นักเรียนมีอัตราพัฒนาการในการอ่านจับใจความระหว่างเรียนเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.47 คะแนนต่อครั้ง จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้หนังสือนิทานชาดกคำกลอน อยู่ในระดับมากที่สุด

เบนเต แอกเนส บอสมา (Bette Agnes Bosma, 1981 อ้างถึงใน กนกวรรณ ศรีชุมพวง 2550: 49) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเชิงทดลองเพื่อกำหนดความเป็นไปได้ของการใช้นิทานพื้นเมืองเพื่อสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 99 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม 50 คน และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม 49 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่กลุ่มทดลองมีความก้าวหน้าในการอ่านหลังจากใช้นิทานพื้นเมือง นอกจากนี้ยังพบว่า นิทานพื้นเมืองสามารถทำให้นักเรียนสนใจวรรณกรรมมากขึ้นและการสนับสนุนให้มีความสนใจอยู่ตลอดเวลา

สเมตเตอร์ (Smetter, 2002: 2120-A) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมหลังเลิกเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จำนวน 42 คน อายุระหว่าง 1-15 ปี เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของรัฐบาลในรัฐเท็กซัสตอนใต้ และเข้าร่วมโปรแกรมนี้ ผลการทดลองโดยใช้แบบทดสอบและแบบวัดชนิดต่างๆ ปรากฏว่า โปรแกรมการสอนซ่อมเสริมหลังเลิกเรียนทำให้นักเรียนจำนวน 42 คน บรรลุความสำเร็จได้คะแนนร้อยละ 70 นักเรียนจำนวน 10 คน ใน 42 คน มีคะแนนการอ่านดีขึ้น หลังจากนั้น 1 ปี นักเรียนจำนวน 30 คน ที่เรียนจบโปรแกรมนี้จาก 2 ปีก่อน มี 20 คน ที่บรรลุความสำเร็จได้คะแนนร้อยละ 70

วัตต์ (Watts, 2007: 2139-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการช่วยเหลือการอ่านของเด็กที่มีภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีความมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีปัญหาด้านการอ่านจับใจความ ด้วยวิธีการตีไปทีละตอนให้นักเรียนสามารถอ่านได้ และเกิดทักษะในการจำคำ กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 3 โรงเรียน ผู้ทำหน้าที่ตีเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมการศึกษาภาษาอังกฤษ โดยนักศึกษาแต่ละคนไปจับคู่กับนักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการตีตัวต่อตัว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

มากาเร็ต (Margaret, 2008: Web Site) ได้เปรียบเทียบวิธีการสอนอ่านแบบเน้นทักษะและการสอนอ่านแบบมหภาษา เพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบผลการสอนโดยวิธีการสอนแบบรวมจากย่อยไปหาใหญ่กับการสอนแบบมหภาษา (ใหญ่ไปหาย่อย) เพื่อแก้ปัญหาการอ่านโดยใช้เนื้อหา

เป็นนวนิยาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 54 คน จากห้องที่ต้องได้รับการแก้ไขเกี่ยวกับการอ่านที่โรงเรียนมัธยมนอร์ท มาเรียน (North Marion High School) ในตอนเหนือและกลางของรัฐเวอร์จิเนียตะวันตก เครื่องมือการวัดและประเมินผลใช้แบบทดสอบมาตรฐานในการวัดผลสัมฤทธิ์ข้อมูลเก็บมาจากกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ต้องได้รับการแก้ไขการอ่านที่เรียนแบบมหาภาษาโดยใช้นวนิยาย และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติและทักษะพื้นฐานมีคะแนนเท่ากันในการทดสอบการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ดังนั้น ไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างวิธีการสอนอ่านทั้งสองวิธี สรุปได้ว่า การปรับวิธีการสอนให้เหมาะกับบุคคล และความสมดุลระหว่างการสอนแบบมหาภาษาและการสอนทักษะพื้นฐานทั้งสองวิธีให้ประโยชน์กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ต้องได้รับการแก้ไขการอ่าน

จากงานวิจัยข้างต้น พบว่า การใช้นิทานประเภทต่างๆ เช่น นิทานธรรมะ นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก นวนิยาย เป็นสื่อในการพัฒนาการอ่านจับใจความ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความของนักเรียนสูงขึ้น

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์

เหมพรรณ โนทะยะ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยและศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว และความคิดยืดหยุ่นจากการใช้แบบฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอัสสัมชัญ เขตบางรัก กรุงเทพฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 47 คน เป็นกลุ่มทดลองทั้งหมด ได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว และความคิดยืดหยุ่นจากการใช้แบบฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์มีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผ่องพรรณ แก้วกล้า (2552) ได้ศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จากการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนา

ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2554 จำนวน 65 คน ผลการศึกษา พบว่า 1) ได้ชุดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 10 ชุด 2) นักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ มีคะแนนเฉลี่ยทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ที่แสดงออกมามากที่สุด ระหว่างปฏิบัติการ คือ มีความสนุกสนาน ร่าเริง ในการเขียนและรองลงมา คือ แสดงความรู้สึกลำบากงานเขียนด้วยอารมณ์ขัน เศร้า ยินดี พิสง ชาบซึ้ง คิดเป็นร้อยละ 71.85 และ 62.62 ตามลำดับ

ชาติชาย ทนขว้าง (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์จากสื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์จากสื่อสิ่งพิมพ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 40 คน ประจําภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม ใช้เวลาในการทดลอง 20 คาบ คาบละ 50 นาที ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์จากสื่อสิ่งพิมพ์ มีประสิทธิภาพ 81.27/85.13 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์จากสื่อสิ่งพิมพ์ มีความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมาพร กอเข็ม (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการเขียนเรียงความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดลุ่มมหาชัยชุมพล มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการเขียนเรียงความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนวัดลุ่มมหาชัยชุมพล สังกัดเทศบาลนครระยอง ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มห้องเรียนด้วยการจับฉลาก (Cluster Sampling) ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการเขียนเรียงความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดลุ่มมหาชัยชุมพล มีประสิทธิภาพ 86.22/88.34 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ทวิสุข แก้วธรรมมา (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมโครงงาน มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมโครงงาน ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของแผนพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้กิจกรรมโครงงาน และ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ปรการศึกษา 2553 รงเรียนบ้านหนองครก อำเภอเมืองศรีสะเกษ จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ 1) แผนพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมโครงงาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.00/86.63 2) แผนพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมโครงงาน มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.65 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

แอนดริว (Andrew, 1996 อ้างถึงใน สุภา พิมพาเป็น 2546: 46) ได้ศึกษาเรื่องการเขียนเรื่องสั้นการศึกษารายกรณีกับนักเรียนระดับ 12 จำนวน 2 คน ในโรงเรียนช่างศิลป์แห่งหนึ่งในวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษากับนักเรียนหญิงเกรด 12 จำนวน 2 คน ในโรงเรียนช่างศิลป์แห่งหนึ่งในวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งถือว่าเป็นวิชาสำคัญวิชาหนึ่งของการเรียนการสอนในโรงเรียนแห่งนี้ ผลการวิจัยพบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีผลต่อการสร้างสรรค์งานเขียนมากกว่ากระบวนการสอนของครู

ไบเลย์ (Bailey, 2001: 259-A) ได้ศึกษาการสอนเขียนและการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา เขตในเมืองที่มีนักเรียนจากหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ 7 ประการ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง จำเป็นต้องกระตุ้นให้ครูมีความคาดหวังที่จะทำให้นักเรียนของตนประสบความสำเร็จประการที่สอง ผลงานด้านการเขียนของนักเรียน คือ สิ่ง que แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศในด้านบวกในชั้นเรียน ประการที่สาม นักเรียนต้องการเครื่องมือที่ถูกต้อง และต้องการสื่อวัสดุเพื่อช่วยกระตุ้นพวกเขาในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ประการที่สี่ นักเรียนต้องการได้รับการสนับสนุนเพื่อสำรวจวิธีการรูปแบบและจุดมุ่งหมายเพื่อการเขียน ประการที่ห้า การจัดโครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการสำหรับนักเรียน สามารถช่วยให้นักเรียนเป็นนักเขียนได้ ประการที่หก การเปิดโอกาสให้ใช้วิธีเขียนแบบข้ามหลักสูตร ทำให้นักเรียนสามารถขยายกรอบความคิดที่จะเขียนงานและใช้หัวเรื่องเพื่อพัฒนางานเขียนของตนได้ ประการที่เจ็ด เทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็นในการสนับสนุนงานด้านการเขียนและการพิมพ์

แอดเลอร์ (Adler, 2002: 117-A) ได้วิจัยบทบาทการปฏิบัติพัฒนาการเขียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาความเข้าใจในระดับที่แตกต่างของวัยรุ่นและพัฒนาผู้เรียนในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยวิจัยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาเลือกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่อาศัยใน 3 ชุมชน ชานเมืองนิวยอร์ก มีผู้ร่วมวิจัย คือ ครู 4 คน และนักเรียน 24 คน โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ครูจะเปิดวิสัยทัศน์และคอยช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในวิชาการ นักเรียนมีภาวะอารมณ์ที่มีจินตนาการสูง ส่งผลให้การปฏิบัติการเขียนเชิงสร้างสรรค์พัฒนาขึ้น

ดาห์ลเกรน (Dahlgren, 2004: 1954-A) ได้ศึกษาการแก้ไขความผิดพลาดทางอักษรวิธีในการเขียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความมุ่งหมายเพื่ออธิบายประสิทธิภาพของโปรแกรมการแทรกแซงคือ การอ่านและการเขียนจากความรู้สึกลึกซึ้งหลายทาง การมุ่งเน้นอยู่ที่ขั้นตอนของการสะกดคำเชิงพัฒนา และการเพิ่มความสามารถในการสะกดคำในบทเรียงความที่เขียนขึ้น การประเมินการเขียนของนักเรียนกระทำเพื่อคุณภาพและปริมาณ การแสดงออกทางการเขียนเป็นการมุ่งเน้นรองของการศึกษารั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 16 คน ที่เข้าเรียนโปรแกรมโรงเรียนภาคฤดูร้อนในกลุ่มในเมืองชั้นในกลุ่มหนึ่ง การศึกษาเป็นการออกแบบเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการเชิงเปรียบเทียบอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างทฤษฎีเบื้องต้น ทฤษฎีเบื้องต้นนี้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นวิธีการเปรียบเทียบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาและตีความข้อมูลว่าเป็นการลำเอียงเข้าข้างการเกิดขึ้นของทฤษฎี วิธีการนี้มาทางใต้เหตุผลพิสูจน์สมมุติฐานที่เกิดขึ้นตลอดการศึกษารั้งนี้ ผลการศึกษพบว่า การวิเคราะห์เชิงคุณภาพเกี่ยวกับการสะกดคำชี้ให้เห็นการเติบโตในขั้นตอนการสะกดคำ จำแนกประเภทที่ได้จากขั้นตอนการสะกดความเชิงพัฒนาในการเขียนของนักเรียน ผู้ให้คะแนน 2 คน ให้คะแนนในการประเมินการเขียนเป็นรายบุคคลแล้วประชุมปรึกษากันเรื่องการเขียน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพและปริมาณการเขียน นำคะแนนของผู้ให้คะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Spearman Rho พบว่ามีสหสัมพันธ์ภายในผู้ให้คะแนนระหว่างคะแนนที่ให้อิสระ (r) เท่ากับ .83, p เท่ากับ .01 สำหรับคะแนนคุณภาพความแตกต่างใดๆ ระหว่างผู้ให้คะแนนได้นำมาอภิปรายและประนีประนอมกันให้ได้ความเห็นสอดคล้องกัน 100% ในการวิเคราะห์สุดท้าย ข้อค้นพบทางทฤษฎีในการศึกษาชี้แนะว่า ความต้องการของนักเรียนที่จะเพิ่มการยืนมาตรฐานทางวิชาการมีความสำคัญเมื่อให้ออกาสมีส่วนร่วมในการแทรกแซง ซึ่งให้การสอนที่เป็นแบบมีโครงสร้างและมีความรู้สึกลึกซึ้งได้หลายทาง นักเรียนก็เพิ่มระดับการปฏิบัติขึ้น เวลา 6 สัปดาห์ไม่เพียงพอที่ได้เห็นการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่กล่าวมานี้ ส่วนใหญ่จะมีการจัดกระทำสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และแสดงออกทางการเขียน ซึ่งสิ่งเร้าที่ใช้เป็นสื่อในการกระตุ้นที่มีอยู่ 4 ประเภท คือ ภาพ ภาษา สัญลักษณ์ และพฤติกรรมต่างๆ กัน ถ้าต้องการให้เกิดผลของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ ผู้ที่ทำวิจัยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเสนอสิ่งเร้าแบบต่างๆ ให้กับผู้เรียนให้บ่อยครั้งขึ้น เพื่อให้คิดและเขียนออกมา ซึ่งสิ่งเร้าด้านพฤติกรรมนั้นรวมถึงบทบาทของครูผู้สอน การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเขียนเชิงสร้างสรรค์ด้วย และในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ จึงควรได้ศึกษาและจัดกระทำสิ่งเร้าเพื่อกระตุ้นผู้เรียนในทุกๆ ประเภทให้ครบถ้วน จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้น และเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างเต็มความสามารถ

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านกับการเขียน

อรรธาดี ลิปราคภย์ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้สารภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเขาช่องลม จังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเขาช่องลม จังหวัดระยอง จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการเรียนรู้ 15 แผน แบบฝึกหัดการอ่านและการเขียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนด้านพุทธิพิสัยมีคะแนนเฉลี่ย 7.09 ด้านทักษะพิสัยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 99.51 และด้านจิตพิสัยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 98.02 ส่วนการพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนด้านพุทธิพิสัยมีคะแนนเฉลี่ย 7.59 ด้านทักษะพิสัยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 93.58 และด้านจิตพิสัยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 98.02 2) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนมีความสัมพันธ์กันที่ระดับ .51 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิสมัย กองธรรม (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ ซี ไอ อาร์ ซี ผสมผสานกับวิธีชินเนคติกส์ ต่อความสามารถในการอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนแบบร่วมมือแบบ ซี ไอ อาร์ ซี ผสมผสานกับวิธีชินเนคติกส์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยดำเนินการวิจัยแบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านจับไม้ อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดหนองคาย จำนวน 21 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือแบบ ซี ไอ อาร์ ซี ผลสมพฐานกับวิธีซินเนคติกส์ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.29 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 53.23 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 31.38 คิดเป็นร้อยละ 78.45 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วิไลวรรณ อุ๋นจันทร์ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก มี ความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก และ 4) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 12 และ 1/3 โรงเรียนเชกา อำเภอยะลา จังหวัด หนองคาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 2 ห้อง ห้องเรียนละ 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบ กลุ่ม ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี ประสิทธิภาพเท่ากับ 83.86/81.18 และ 83.82/81.14 ตามลำดับ 2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6904 และ 0.6857 หมายความว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 69.04 และ 68.57 ตามลำดับ 3) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาและกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก มีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนไม่แตกต่างกัน

มอส (Moss: 1980 อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ 2540) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ การอ่านและการเขียนอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชาวเลติโดยใช้นิทานพื้นบ้าน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชาวเลติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 กิจกรรมที่ให้นักเรียนทำคือ อ่านนิทานแล้ว วิเคราะห์คุณลักษณะและนิสัยของตัวละคร สถานที่สำคัญที่ปรากฏในนิทานและความเกี่ยวข้องกับ สถานที่จริงในหมู่บ้าน วัฒนธรรมที่แทรกอยู่ในนิทาน นอกจากนั้นยังให้วิเคราะห์คุณค่าที่ปรากฏ คติเตือนใจและโครงสร้างของเรื่อง จุดมุ่งหมายของการใช้นิทานพื้นบ้าน นอกจากจะพัฒนา การอ่านและการเขียนแล้วยังมุ่งพัฒนาความคิดวิจารณ์ของนักเรียนด้วย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนสูงขึ้นและมีวิจารณญาณสูงขึ้นเช่นเดียวกัน

มันเศกวิทย์ (Munsegvith, 1982) ได้ศึกษาเชิงบรรยาย การนำนิทานพื้นบ้านมาใช้ ในการพัฒนาโปรแกรมการอ่านสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งไม่ใช่ภาษาไทยเป็นภาษาพูด โดยศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในภาคใต้ของไทย ซึ่งไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูด ผลการวิจัยพบว่า นิทานพื้นบ้านสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการอ่านให้ตรงกับ วัตถุประสงค์การสอนฟัง อ่าน และหลักภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม

การ์เซีย (Garcia, 2005: 3459-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน เขียน สะกดคำจากรูปแบบการสอนสะกดคำ 2 แบบ คือ การสอนสะกดคำแบบให้นักเรียนฝึกเองกับ การสอนสะกดคำตามหนังสือโดยครู แต่ละกลุ่มจะสอนอ่านโดยใช้โปรแกรมการสอนอ่าน เหมือนกันและสอนการเขียนทุกวันตามเวลาที่กำหนดให้ การทดสอบใช้สอบก่อนเรียนและหลัง เรียน ผลการศึกษาพบว่า การสอนสะกดคำแบบให้นักเรียนฝึกเองมีผลดีกว่าการสอนสะกดคำตาม ตำราในด้านการอ่านคำศัพท์ นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันในเรื่องจำนวนคำศัพท์ที่ใช้ใน ระดับที่สูงกว่าระดับประถมหนึ่ง ความยาวของประโยคและจำนวนหน่วยคำ นอกจากนี้นักเรียน สะกดคำโดนนักเรียนคิดเอง มีการอ่านทบทวนการเขียนวิเคราะห์คำที่ใช้ ตลอดจนมีการช่วยเหลือ หรือซักถามเพื่อนและการสะกดคำบ่อยครั้งมากกว่านักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง และนักเรียนที่เรียน สะกดคำจากตำราใช้พจนานุกรมบ่อยครั้งมากกว่านักเรียนอีกกลุ่ม

จากงานวิจัยข้างต้น พบว่า การใช้เนื้อหานิทานพื้นบ้านเป็นสื่อและการเลือกวิธี การจัดกิจกรรมที่ใช้พัฒนาการอ่านและการเขียน สามารถพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ทำใ้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนสูงขึ้น นอกจากนี้สามารถสรุปได้ว่า ทางการอ่าน และการเขียนมีความสัมพันธ์กัน เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังนั้นการจะพัฒนา ความสามารถทางด้านใดด้านหนึ่งไม่สามารถจะกระทำโดยเอกเทศได้ ควรพัฒนาทั้งการอ่านและ การเขียนควบคู่กันไป

5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้นิทานพื้นบ้านเป็นสื่อพัฒนาการอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์

กัลยาณี เอี่ยมสาย (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสื่อพัฒนาการอ่านและการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเสด็จวนชยางค์กุล จังหวัดลำปาง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเสด็จวนชยางค์กุล จังหวัดลำปาง จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านและการเขียนสรุปความ แบบฝึกหัดการอ่านและการเขียนสรุปความ 19 ชุด แผนการเรียนรู้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 แผน ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ในการอ่านและการเขียนสรุปความหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียน คะแนนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านในระดับดี

อรทัย ชิตารักษ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือเป็นสื่อการเรียน เพื่อพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแม่โปง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ 3) ศึกษาเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ และ 4) ศึกษาเจตคติต่อการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านแม่โปง จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือเป็นสื่อการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือเป็นสื่อการเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือเป็นสื่อการเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านภาษาไทยในระดับค่อนข้างดี 4) นักเรียนที่เรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านภาคเหนือเป็นสื่อการเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเขียนภาษาไทยในระดับค่อนข้างดี

ปทุมกาญจน์ ศรีสุวรรณ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสื่อพัฒนาการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอยางตลาด จังหวัดปัตตานีจำนวน 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการเรียนรู้ จำนวน 17 แผน 2) แบบฝึกหัดการอ่านและการเขียนที่ใช้วรรณกรรมท้องถิ่น จำนวน 16

เรื่อง 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการอ่านและการเขียน 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนด้านพุทธิพิสัยมีคะแนนเฉลี่ย 6.72 และ 7.14 ด้านทักษะพิสัยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 98.89 และ 97.99 ส่วนด้านจิตพิสัยทั้งทักษะการอ่านและการเขียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 98.71 เท่ากัน 2) คะแนนผลสัมฤทธิ์ในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) คะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านและเขียนมีความสัมพันธ์กันที่ระดับ .92 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เสวียง ผละพล (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่เน้นการพัฒนาการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่เน้นการพัฒนาการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการ 3 วงจร มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การอ่านและสรุปใจความสำคัญ 2) การคิดวิเคราะห์เรื่องราว 3) การคิดเชิงสร้างสรรค์ และ 4) การเขียนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/4 โรงเรียนสนามบิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 57 คน ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้ 1) ผลการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า ขั้นที่ 1 การอ่านและสรุปใจความ ทำให้นักเรียนสามารถอ่านและสรุปใจความสำคัญ จับประเด็นสำคัญลำดับเรื่องและสรุปความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ ขั้นที่ 2 การคิดวิเคราะห์เรื่องราว ทำให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์เรื่องจับประเด็นสำคัญ จำแนกข้อดี ข้อเสีย รวมทั้งเสนอความคิดเห็นในการแก้ปัญหาได้ ตามแนวทฤษฎีหมวก 6 สี ของ ดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน และนักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิด คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์และคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผล น่าเชื่อถือได้ ขั้นที่ 3 การคิดเชิงสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิด สามารถออกแบบ วางแผนการทำงาน สรุปผลการทำงานและนำเสนอผลงานได้ ขั้นที่ 4 การเขียนเชิงสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนได้เขียนเสนอแนวคิดใหม่ๆ ตามแนวความคิดของตนเองและสามารถนำเสนอผลงานของตนเองได้ และผลจากการจัดการเรียนรู้จึงสามารถทำให้นักเรียนมีพัฒนาการอ่าน การคิดวิเคราะห์และเขียนเพิ่มขึ้น 2) ผลการเรียนรู้จากการทำแบบทดสอบท้ายวงจร โดยใช้บทเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นพบว่า ในวงจรที่ 1 วงจรที่ 2 และวงจรที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม คือ ร้อยละ 73.421 ร้อยละ 75.870 และร้อยละ 70.010 สูงเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีพัฒนาการอ่าน การคิดวิเคราะห์และเขียนเพิ่มขึ้น

คอนราด (Konrad, 1989) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการคิดด้วยนิทานพื้นบ้านที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆ กัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้นิทานพื้นบ้านที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆ ในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดและสนับสนุนการใช้กระบวนการคิดระดับสูง 3 ขั้นตอนของบลูม นอกจากนี้ ยังศึกษาถึงความเหมาะสมและคุณค่าของการใช้นิทานพื้นบ้านในชั้นเรียน ในสังคมที่มีหลายวัฒนธรรม การทดลองใช้เวลา 6 สัปดาห์ในชั้นเรียนระดับ 3 และใช้กรอบคำถามตามลำดับขั้น การเรียนรู้ของบลูม การทดลองประกอบด้วยการให้นักเรียนฟังนิทานแต่ละเรื่อง จากนั้นจึงเปิดอภิปรายโดยใช้คำถาม 6 ระดับของบลูม เมื่ออภิปรายจบแล้วจึงให้นักเรียนเขียนหรือวาดรูปเพื่อตอบคำถามประเภทวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการทักษะการคิดด้วยนิทานพื้นบ้านและเทพนิยายต่างๆ มีประโยชน์ต่อการสอนนักเรียนระดับ 3 ในการที่จะปรับปรุงทักษะการคิด รวมทั้งการฟัง การอ่านและการเขียน ความสำเร็จในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับประโยชน์ที่ได้รับและจากการสังเกตของครูและผู้ปกครองพบว่า นักเรียนให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งทั้งในและนอกห้องเรียนและมีแผนที่จะดำเนินโครงการนี้ซ้ำอีก โดยปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนระดับ 3 ในปีการศึกษาต่อไป

กัททรี (Guthrie, 1997) ได้ศึกษานำนิทานพื้นเมืองของเคนตักกี (Kentucky) สหรัฐอเมริกา มาใช้เป็นแหล่งความรู้ในการจัดโปรแกรมการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ในระดับชั้นมัธยมปลายในรัฐเคนตักกี กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าหมวดวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในรัฐเคนตักกี ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 30 คน จากหัวหน้าหมวดทั้งหมด 152 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ร้อยละ 40 เสนอให้ใช้นิทานพื้นเมืองในการจัดโปรแกรมการสอน และร้อยละ 60 เห็นว่า นิทานพื้นเมืองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การเรียนรู้ของบลูม การทดลองประกอบด้วยการให้นักเรียนฟังนิทานแต่ละเรื่อง จากนั้นจึงเปิดอภิปรายโดยใช้คำถาม 6 ระดับของบลูม เมื่ออภิปรายจบแล้วจึงให้นักเรียนเขียนหรือวาดรูปเพื่อตอบคำถามประเภทวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการทักษะการคิดด้วยนิทานพื้นบ้านและเทพนิยายต่างๆ มีประโยชน์ต่อการสอนนักเรียนระดับ 3 ในการที่จะปรับปรุงทักษะการคิด รวมทั้งการฟัง การอ่านและการเขียน ความสำเร็จในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง เห็นด้วยกับประโยชน์ที่ได้รับและจากการสังเกตของครูและผู้ปกครองพบว่า นักเรียนให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งทั้งในและนอกห้องเรียนและมีแผนที่จะดำเนินโครงการนี้ซ้ำอีก โดยปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนระดับ 3 ในปีการศึกษาต่อไป

บอสมา (Bosma 1999 อ้างถึงใน ปทุมกาญจน์ ศรีสุวรรณ 2549: 42) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเชิงทดลองเพื่อกำหนดความเป็นไปได้ของการใช้นิทานพื้นเมืองเพื่อการสอนอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 99 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่ม

ทดลอง 2 กลุ่ม จำนวน 50 คน และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม จำนวน 49 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่กลุ่มทดลองมีความก้าวหน้าในการอ่านหลังจากใช้นิทานพื้นเมือง นอกจากนี้ยังพบว่านิทานพื้นเมืองสามารถทำให้นักเรียนสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น และควรสนับสนุนให้มีความสนใจนี้ตลอดเวลา

บรูคส์ (Brooks, 2007: 2854-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์รูปแบบการอ่านและการเขียนของครู โดยมีความเชื่อว่าครูต้องมีความเชื่อมั่นและมีความสามารถเป็นนักอ่านและนักเขียนจึงจะสามารถเป็นนักอ่านและนักเขียนอย่างมีประสิทธิภาพได้ โดยศึกษากับครูในระดับเกรด 4 จำนวน 21 คน จาก 5 มลรัฐ ที่ได้รับการยกย่องจากครูใหญ่และฝ่ายนิเทศการศึกษาว่าเป็นผู้สอนอ่านและเขียนที่มีประสิทธิภาพ การเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า ครูเหล่านี้ส่วนมากมีความเชื่อมั่นในความสามารถเป็นนักอ่านมีความชอบอ่านเพื่อสันทนาการ ส่วนครูที่เชื่อว่าตนเองเป็นนักเขียนเรื่องจริงไม่ใช่เขียนเพื่อความบันเทิง มีความรู้สึกลัวว่าเขาสามารถเขียนได้ดี เมื่อได้รับการร้องขอให้เขียน การได้ฝึกปฏิบัติการอ่านและการเขียน มีบทบาทสำคัญต่อการสอนอ่านและการเขียนมาก นอกจากนี้ครูยังเชื่อว่ามีปัจจัยอื่นๆ เช่น ความเข้าใจ และความต้องการเรียนของนักเรียน ท้องถิ่น รัฐ และเป้าหมายหลักสูตรที่ครูใช้อธิพลต่อการสอนอ่านและเขียนทั้งเรื่องส่วนตัวและวิชาการมากกว่าการปฏิบัติการอ่านและเขียนของครู

จากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การใช้นิทานพื้นบ้านและรูปแบบการอ่านที่สัมพันธ์กับการเขียนมาพัฒนาการอ่านจับใจความและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น การที่จะพัฒนาการเขียนก็ต้องพัฒนาทักษะการอ่านมาก่อน เมื่อนิทานพื้นบ้านใช้พัฒนาทักษะการอ่านได้ดีก็สามารถพัฒนาการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย